

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2023

Traup

Dominik

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní
Katedra managementu a informatiky

Globální problémy lidské společnosti na počátku 21. století a možnosti jejich řešení

Bakalářská práce

Global issues of human society at the beginning of the 21st century
and the possible solutions

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Dr. Jindřich Nový Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Dominik Traup

PRAHA

2023

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V dne 2023

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá výhradně globálními problémy lidské společnosti v časovém horizontu 21.století a referuje také o eventuálních možnostech řešení daných hrozeb. K zajištění jednotnosti a srozumitelnosti práce je první část věnována především terminologii a teoretickému pojetí globálních problémů, spolu s jejich klasifikací. Další část předložené práce se zabývá třemi okruhy hrozeb globálního měřítka a jejich jednotlivými problematikami. Tyto jevy jsou zde vymezeny, analyzovány a charakterizovány konkrétními projevy. Daná část se také soustředí na analýzu případných možností řešení a jejich následné implementace do společnosti s možnými reakcemi a souvisejícími překážkami. Součástí práce je i seznam příloh, který obsahuje grafické znázornění a statistiky daných hrozeb.

KLÍČOVÁ SLOVA

globální problémy *válka* *terorismus* *klimatická změna* *migrace*
chudoba

ANNOTATION

This bachelor's thesis deals exclusively with the global problems of human society in the time horizon of the 21st century and also reports on possible solutions to the given threats. To ensure the uniformity and intelligibility of the work, the first part is mainly concentrated to terminology and theoretical concept of global problems, together with their classification. The next part of the presented thesis deals with three circles of threats on a global scale and their individual issues. These phenomena are here defined, analyzed and characterized by specific manifestations. This part also focuses on the analysis of possible solutions and their subsequent implementation into society with possible reactions and related obstacles. Part of the work is also a list of attachments, which contains graphic representations and statistics of the given threats.

KEYWORDS

global issues *war* *terrosim* *climate change* *migration* *poverty*

Obsah

1. Úvod	5
2. Globalizace	7
3. Globální problémy	8
3.1 Původ globálních problémů	8
3.2 Klasifikace globálních problémů	9
3.3 Obecné možnosti řešení	10
3.4 Teorie globálních problémů	11
4. Bezpečnostní problémy	11
4.1 Bezpečnostní hrozby a rizika	11
4.2 Terorismus	12
4.3 Klasifikace terorismu a příklady teroristických organizací	12
4.4 Teroristická organizace	13
4.5 Terorismus na mezinárodní úrovni	14
5. Války a ozbrojené konflikty	14
5.1 Ozbrojené konflikty	15
5.2 Mezinárodní ozbrojené konflikty	15
5.3 Válka	16
5.4 Klasifikace válek	17
5.5 Příčiny válek	18
5.6 Důsledky války	19
5.7 Výskyt ozbrojených konfliktů	21
5.8 Prevence proti ozbrojeným konfliktům	21
5.9 Diplomacie	22
6. Enviromentální problémy	23
6.1 Změna klimatu	24
6.2 Globální oteplování	24
6.3 Dopady globálního oteplování	25
6.4 Příčiny	27
6.5 Skleníkový efekt	27
6.6 Možnosti řešení	29
6.7 Přírodní katastrofy	31
6.8 Zmírnění nebezpečí	32

7. Sociální problémy	33
7.1 Migrace	33
7.2 Migrant	34
7.3 Druhy migrace	35
7.4 Zadržení a deportace	38
7.5 Možnosti řešení	39
8. Chudoba	42
8.1 Projevy chudoby	44
8.2 Druhy chudoby	45
8.3 Možnosti řešení	47
9. Závěr	49
10. Seznam použité literatury	50
11. Seznam příloh	56
12. Přílohy práce	57

1. Úvod

Globální problémy jsou stále větším světovým fenoménem. Ovlivňují společenské a politické dění ve společnosti, i když jsou často enviromentálního původu. Tento oříšek se snaží lidská společnost rozlousknout již dlouho a nadále nezbývá než doufat, že společnou silou a snahami zabráníme celosvětové katastrofě

Jelikož se na Zemi vyskytuje mnoho globálních problémů, ať už menších či větších rozměrů, nestačila by na to ani zdaleka kapacita této bakalářské práce, a proto je zde z každé oblasti zaměřena pozornost na největší hrozby a fenomény globálních problémů. Na oblasti, které jsou středem pozornosti politických debat, konferencí, médií a představují mnohdy až neřešitelné problémy a překážky lidské společnosti.

O řešení těchto světových hrozeb bylo pojednáváno už mnohokrát, představuje to však náročnou disciplínu, a i když se tak na první pohled nemusí zdát, globální problémy z různých oblastí souvisí s dalšími z jiných oblastí. Enviromentální hrozby a jejich důsledky dopadají do sociální sféry a konkrétně třeba zvedající se hladiny moří mohou vést v pobřežních oblastech k migraci v její nucené formě.

Zvolené téma mé bakalářské práce zaujalo moji pozornost už před delší dobou, a to především kvůli incidentům jako je terorismus, jenž se bohužel stává aktuálnějším, naštěstí ale více diskutovaným tématem. Predikuji tento fakt jako v dohledné době obtížně změnitelný, jelikož činnost teroristických organizací se nepodaří jen tak zastavit.

Fascinuje mě také propojenost globálních fenoménů, nejen z bezpečnostního hlediska, ovšem i z toho environmentálního. Jako lidstvo se chováme k životnímu prostředí lhostejně, a i přes všechny nynější snahy má naše chování k přírodě a zacházení s ní fatální dopady. Projevy zkázy lze

pozorovat nejen v přírodě, ale i na sociologických jevech, jimiž jsou migrace a chudoba.

Jelikož se jedná o vážnou situaci, kterou se jako lidská populace řítíme do nenávratné propasti, je téma stále aktuální a vyžaduje spolupráci a komunikaci kolektivní úrovně. Z mého pohledu má největší vliv na mnoho dalších jevů klimatická změna, která je stále vážnější hrozbou a řetězí na sebe nespočet souvisejících katastrof a jiných dopadů. Vyjednávat o změně klimatu, a k tomu začít podnikat náležité kroky, by proto měla světová společnost ideálně okamžitě.

Tato bakalářská práce se soustředí na problematiku globálních problémů lidské společnosti na počátku 21. století a zabývá se také možnostmi jejich řešení. Globální problémy jsou abstraktním, rozsáhlým pojmem, a proto je tato práce soustředěna na tři oblasti, pro lepší orientaci a kategorizaci, podřazení jednotlivých problémů do určité oblasti, nadřazené skupiny. Danými oblastmi jsou bezpečnostní, environmentální a sociální hrozby. V každé podkategorii bude pojednáno o klíčových globálních problémech, specifických, výstižných pro danou oblast.

Nejprve se v práci zaměřuji na teoretickou stránku problematiky a definuji pojmy jakožto globalizace a globální problémy. Globální hrozby nadále klasifikuji a představuji teorii globálních problémů z politologického hlediska, přičemž vycházím z teorie mezinárodních vztahů.

Postupuji pojednáním o třech oblastech globálních fenoménů, a to z hlediska bezpečnosti, environmentalismu a sociologie. Z každé kategorie věnuji pozornost klíčovým problémům, které vymezuji, analyzuji jejich tendence a představuji jejich projevy. Pozornost soustředím také na budoucí odhady vývoje globálních fenoménů a nacházím různé možnosti pro jejich řešení.

Cílem této bakalářské práce je poukázat na největší globální fenomény, charakterizovat je, představit jejich konkrétní projevy a provést celkovou analýzu. Dalším záměrem je návrh možných řešení daných hrozeb a zmapování budoucích odhadů ohledně jejich vývoje.

2. Globalizace

I přes to, že je ústředním časovým obdobím této práce 21.století, je nutné se ohlédnout i do minulého století, které bylo pro vývoj lidstva přelomové hned z několika aspektů. 20.století lze charakterizovat jako období rozvoje a paradoxně i destrukce, kdy lidská populace rostla, spolu s její životní úrovní. Na druhou stranu bylo možné pozorovat také negativní jevy, kupříkladu rozsah masového vraždění, vykořisťování, kdy všechny tyto procesy probíhaly současně s rostoucí mírou devastace životního prostředí, jež začala ohrožovat předpoklady života jedince, ale i celé společnosti, a dále už nebylo možno těmto okolnostem nevěnovat pozornost globálních rozměrů.

Globalizace přispěla koncem 20.století k urychlení těchto procesů, v jejichž důsledku pak došlo i ke znásobení jejich dopadů na celosvětové sociální a hlavně životní prostředí. V následujícím století pak lze pozorovat pokračování, bohužel však i prohlubování daných vývojových fenoménů, spolu s trvajícím snahou o jejich teoretickou reflexi.

I když se jednalo především o sociální změny, byla tím dotčena i enviromentální sféra, a to především posílením devastace životního prostředí. Jak z toho jasně plyne, sociální i enviromentální změny se navzájem ovlivňují a nelze dosáhnout jejich vzájemné izolace, ať už v pojetím teoretickém či ve snaze praktického řešení dané problematiky. Právě dané souvislosti zůstávají nadále aktuálními, a to nárůstem potenciálu globálních konfliktů, spolu s bojem o zbývající zdroje na planetě, jejichž nedostatek představuje další dilemata budoucí spolupráce a případných konfliktů.¹

¹ SUŠA, Oleg a Richard ŠTAHEL. *Enviromentální devastace a sociální destrukce*. Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-452-7.

Co se samotného pojmu týče, globalizace není pevně vymezeným pojmem s ostrým ohraničením, ve srovnání s jinými ekonomickými, politickými či jinými jevy nacházejícími se v lidské společnosti. Mnozí teoretici dokonce tvrdí, že pokus definovat globalizaci je takřka marná snaha. Lze však na tuto problematiku nahlížet jako na neřízený společenský, ekonomický a politický proces směřující k posilování vazeb mezi většinou zemí dnešního světa.

Nejsnadněji uchopitelný pohled na globalizaci je tvořen ekonomickou rovinou, která je spolu s ekologickou a politickou rovinou považována za nejdůležitější. Hlavní rysy globalizace z ekonomického pohledu se projevují kupříkladu postupným uvolňováním bariér mezinárodního obchodu, měnící se distribuci světového bohatství, rostoucím objemem peněz a kapitálu obecně.²

Vzhledem k tomu, že se globalizace stále stává intenzivnějším a rychlejším fenoménem, v jehož důsledku roste vliv lidské činnosti na chod Země, může představovat příčinu zvětšující se hrozby právě ve formě globálních problémů.³

3. Globální problémy

Stejně jako vymezení globalizace, i definice globálních problémů mnohdy představuje ještě v dnešním světě koncepční střety plynoucí z nejrůznějších debat teoretiků a odborníků. Nesporným faktem ale zůstává, že se jedná o problémy řešitelné pouze kolektivním úsilím v rámci celého světa, primárně v nadnárodní úrovni, a to například v podobě mezinárodních organizací, jelikož postihují veškeré civilizace a kultury naší planety.⁴

² HODAČ, Jan a Tomáš KOTRBA. *Učebnice globalizace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-33-4.

³ HODAČ, Jan a Tomáš KOTRBA. *Učebnice globalizace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-33-4.

⁴ JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech [online]*. Nakladatelství C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-326-4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=Lr5Mu6H7HWkC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

3.1 Původ globálních problémů

Výskyt globálních problémů lze charakterizovat jako důsledek rozvoje civilizace, avšak dá se o nich hovořit nejdříve až v poslední čtvrtině 20. století, kdy byly vyvolány souborem příčin, které se výrazně projevily právě v daném období. Rapidně se zvýšila početnost lidstva, a to až na 2,5 násobek v průběhu jedné generace. Lidská společnost dosáhla postindustriálního stádia vývoje, demografický tlak sílil a byla větší potřeba zabezpečit existenci tolika přírodních zdrojů.

Dále proběhla výrazná globalizace světové ekonomiky, došlo k formování jednotného informačního systému a nebezpečí jaderného konfliktu představovalo další výraznou hrozbu, jež by mohla dovést lidskou populaci k sebelikvidaci.⁵

3.2 Klasifikace globálních problémů

Klasifikace globálních problémů by se dala charakterizovat jako uspořádání globálních problémů do skupin, a to za účelem rekonstrukce systému, jenž tvoří. Rozdělení přispívá k rozlišení podstatných souvislostí a stanovení priorit. Působí jako hlavní složka komplexního zkoumání aktuálních problémů, dané zkoumání také usnadňuje a přispívá k hlubšímu pochopení systémových vztahů mezi problémy různého zaměření, čímž pak pomáhá při hledání správné posloupnosti praktických rozhodnutí.

Existují různé principy klasifikace a přístupy k uspořádání globálních problémů do skupin, avšak přidělení daného problému do určité skupiny má do jisté míry relativní charakter a závisí na výchozích premisách a na jejich uspořádání.

Do první skupiny lze zahrnout problémy, které jsou charakterizovány jako nejobecnější, ale nejnaléhavější. Vyplývají ze vztahů mezi státy, také mezi socioekonomickými systémy či odbory, a proto jsou nazývány jako intersociální.

⁵ KUNC, Karel a Ladislav SKOKAN. *Globální problémy (Úvod do geoglobalistiky)*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 1999. ISBN 80-7044-235-2.

Řadí se sem především dva problémy zvláště důležité pro celý svět, a to společnost bez války a zajištění spravedlivého světa.

Další skupinu tvoří problémy spojené se systémem individuální společnosti, kam lze zařadit demografické problémy, otázky ochrany zdraví, vzdělávání či mezinárodní terorismus.

Poslední kategorie je pak tvořena problémy, jež vyplývají z interakce společnosti a přírody, přičemž zahrnuje především otázky týkající se energie, paliva, sladké vody a surovin. Souhrnně by se dalo říci, že se jedná o ekologické problémy a hrozby spojené se světovým oceánem.⁶

Jelikož ale globální problémy představují soubor problémů nejrůznějšího charakteru, daly by se kategorizovat dle sféry, do které zasahují a kdo je jejím referenčním objektem. Z tohoto hlediska tedy lze uvést bezpečnostní, enviromentální a sociální hrozby. Hlavním aktérem na bezpečnostní úrovni jsou státy, jejich vlády, a tudíž je možno zde zmínit války, ozbrojené konflikty a terorismus. Do kategorie enviromentálních problémů lze zařadit především změnu klimatu, přírodní katastrofy, problémy sucha a nedostatku vody, skleníkový efekt či odpad. V hledisku sociálním pak nelze opomenout jevy jako je migrace, chudoba, přelidnění nebo civilizační choroby.⁷

3.3 Obecné možnosti řešení

Z racionálního a logického hlediska téměř jasně vyplývá, že představa o vyřešení všech globálních problémů naší planety je zcela naivní. Větší smysl však dává diskutovat o zmírnění a odvrácení jejich následků. „Menší“ globální problémy smíšeného charakteru se navzájem prolínají, také doprovází celý vývoj civilizace a jejich vyřešení je málo pravděpodobné.⁸

⁶ *ResearchGate.net: Classification of global problems* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/289952296_CLASSIFICATION_OF_GLOBAL_PROBLEMS

⁷ HODAČ, Jan a Tomáš KOTRBA. *Učebnice globalizace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-33-4.

⁸ KUNC, Karel a Ladislav SKOKAN. *Globální problémy (Úvod do geoglobalistiky)*. 1.vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 1999. ISBN 80-7044-235-2.

Už jen z povahy věci je obtížné vývoj a budoucí projevy globálních problémů předpovědět, avšak situaci mohou značně ovlivnit i důsledky daných problémů, jelikož se často projevují pozvolna, a to klidně až po mnoha letech. Překážkou je, že nejsou státy vnímány jako adekvátně naléhavé a tudíž se zdá, že na jejich řešení zbývá dostatečné množství času.

Ani neshoda mezi státy na metodách řešení tuto problematiku nečiní snazší, příkladem může být otázka smířlivého postupu vůči terorismu v porovnání s druhým extrémem, čímž je nekompromisní stanovisko. I přes to, že globální hrozby vyžadují především kolektivní formu spolupráce mezi státy, často jednotlivé země nechtějí podřizovat národní zájmy těm globálním.⁹

3.4 Teorie globálních problémů

Na teorii globálních pohledů lze nahlížet jako na soubor názorů a dogmat prezentovaných ideologickými směry, přičemž je možné pozorovat nemalou rozmanitost spočívající v tom, že každá teorie pracuje v rámci globálních problémů s jinými aktéry.

Pro realisty je hlavním aktérem stát, tudíž je jejich vnímání státocentrické. Liberální teorie naopak pracuje s více aktéry, kteří hrají v globálním měřítku hlavní roli. Jsou jimi například mezinárodní organizace, vládní nevládní organizace, jedinci, teroristické organizace, či environmentálně zaměřené neziskové organizace.¹⁰

4. Bezpečnostní problémy

4.1 Bezpečnostní hrozby a rizika

Na pojem hrozba lze nahlížet jako na projev, gesto, opatření nebo čin, jenž odráží schopnost nebo dokonce záměr způsobit škody jinému aktérovi. Hrozba je znamením či předzvěstí takového působení, které na straně ohroženého vyvolává obavy. Každá hrozba může způsobit menší, větší a

⁹ *Mvi.estranky.cz: Celosvětové problémy současnosti* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://mvi.estranky.cz/clanky/25_-celosvetove-problemy--soucasnosti.html

¹⁰ DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-721-3.

v některých případech až nenahraditelné škody, čímž vyvolává strach ohroženého.

Bezpečnostní rizika jsou odvozeny od bezpečnostních hrozeb, a proto se nabízí jejich klasifikace na rizika vojenského, politického, ekonomického, ekologického, sociálního a kulturního charakteru, přičemž za nejvážnější riziko dnešního světa lze označit podcenění hrozby terorismu.¹¹

4.2 Terorismus

Terorismus je možno definovat jako nevybíravé vojenské násilí ze strany nestátních organizací, jimiž jsou revoluční hnutí či odpor, a také použití teroru jako politického nebo vojenského nástroje.¹² Jedná se o plánované, promyšlené a politicky motivované fyzické násilí vyvíjené za účelem vytvoření strachu a teroru, směřující proti civilistům, jakožto nezúčastněným osobám, jenž má sloužit k dosažení stanovených cílů.¹³ Ty jsou široce diverzifikované, ať už se jedná o náboženský, politický, ideologický či finanční záměr, přičemž jde zpravidla i o motivaci silných v boji proti slabým.¹⁴

Teroristické cíle jsou mimo jiné definovány jako závažné zastrašování obyvatelstva, nadměrné nucení vlády či mezinárodní organizace k provedení určitého činu, nebo naopak zdržení se jeho provedení, dále významná destabilizace či zničení základních politických, ústavních, hospodářských a sociálních struktur dané země, potažmo mezinárodní organizace.¹⁵

¹¹ Masarykova univerzita.cz: *Bezpečnostní hrozby a rizika* [online]. [cit.12.2.2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/law/jaro2022/MP204Zk/um/Bezpecnostni_hrozby_a_rizika.pdf

¹² *The Encyclopedia of world problems & human potential.org: Terrorism* [online]. [cit.9.2.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/133974>

¹³ *Ministerstvo vnitra České republiky.cz: Definice pojmu terorismus* [online]. [cit.16.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

¹⁴ *Mvi.estranky.cz: Celosvětové problémy současnosti* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://mvi.estranky.cz/clanky/25_-celosvetove-problemy--soucasnosti.html

¹⁵ *EUR-lex.eu: Fight against terrorism* [online]. [cit.18.2.2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4322328>

4.3 Klasifikace terorismu a příklady teroristických organizací

Terorismus lze klasifikovat dle hlediska cíle, o který je v konkrétním případě usilováno. Z tohoto pohledu se tedy jedná například o separatistický terorismus, kdy cílem je vytvoření vlastního území a kde působí teroristické organizace IRA či ETA. IRA, jakožto Irská republikánská armáda, jež vznikla v roce 1916 jako ozbrojená složka strany Sinn Féin, usiluje o odtržení Severního Irsku od Anglie z důvodu náboženského sporu mezi protestanty a katolíky. ETA, neboli Euzkadi ta Askatasuna, čili Baskitsko a svoboda, vznikla v roce 1959 v Bilbao a domáhá se uznání nezávislosti Baskitska ze strany Španělska a Francie.¹⁶

Další kategorií tvoří náboženský terorismus, v rámci něhož bývá usilováno o diskreditaci veřejné autority a ustavení vlády spravedlnosti, nejlépe co se týče státu založeného na náboženském zákoně. Příkladem zde může být Al Kajdá, známá také jako osvobozenecká armáda islámských svatyní.¹⁷

Další, avšak méně časté a významné druhy, představuje enviromentální, biologický anebo chemický terorismus. Enviromentální terorismus je možné charakterizovat jako násilné jednání, jehož cílem je obrana a ochrana životního prostředí.¹⁸ Za biologický terorismus lze považovat takové jednání, kdy je cílem usmrtit nebo vyvolat onemocnění lidské či zvířecí populace s případným způsobením dalších hospodářských ztrát.¹⁹ V rámci chemického terorismu jsou

¹⁶ *Mvi.estranky.cz: Celosvětové problémy současnosti* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://mvi.estranky.cz/clanky/25_-celosvetove-problemy--soucasnosti.html

¹⁷ *Akademiapz.sk: Rizika terorismu jako nástroje projevu extrémismu* [online]. [cit.17.2.2023]. Dostupné z: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/Notitiae/1-2020/005%20%20SVOBODA%20Terorizmus_EDITED.pdf

¹⁸ *Siegl.cz: Ekoterorismus* [online]. [cit.11.2.2023]. Dostupné z: <https://siegl.cz/blog/niceni-prirody/ekoterorismus-co-to-je>

¹⁹ *Ministerstvo vnitra České republiky.cz: Bioterorismus* [online]. [cit.19.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bioterorismus.aspx>

využívány toxické účinky chemikálií k záhubě či jinému nepříznivému ovlivňování zájmů daných cílů.²⁰

4.4 Teroristická organizace

S terorismem nepochybně souvisí i jednotky, jejichž prostřednictvím dochází k terorismu, jimiž jsou teroristické organizace. Tyto organizace mají globální dosah, jelikož, byť v různé míře, zasahují celý svět, nelze je uspokojivým způsobem vyřešit na národní úrovni a vyžadují tak formu kolektivní spolupráce. Dalším charakteristickým projevem je jejich trvalost, což vede k tomu, že jejich řešení vyžaduje nemalé náklady a nepřetržitou angažovanost.²¹

4.5 Terorismus na mezinárodní úrovni

Mezinárodní terorismus je specifický v tom, že své akce přenáší mimo hranice předmětného území a dochází k němu prostřednictvím skupin, které svou činnost koordinují na mezinárodní úrovni. Tito teroristé vyhledávají velkou publicitu nejen ve státě svého působení, ale při nejlepším právě po celém světě.

²²

Označit jej lze také za soubor násilných trestných činů, které páchají jednotlivci či skupiny, jež jsou inspirovány nebo spojeny se zahraničními teroristickými organizacemi nebo národy, to znamená státem podporované.²³

5. Války a ozbrojené konflikty

²⁰ Jihočeská univerzita.cz: *Chemický terorismus* [online]. [cit.19.2.2023]. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/pdfs/knt/2006/01/20.pdf>

²¹ Mvi.estranky.cz: *Celosvětové problémy současnosti* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://mvi.estranky.cz/clanky/25_-celosvetove-problemy--soucasnosti.html

²² Eferrit.com: *Definice terorismu* [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://cs.eferrit.com/definice-terorismu/>

²³ FBI.gov: *Terorism* [online]. [cit.9.3.2023]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>

I v dnešním vyspělém světě je bohužel téma válek a ozbrojených konfliktů stále aktuální, což je možné pozorovat na příkladu dění na Ukrajině. Uvnitř zemí propuká neustále rostoucí počet konfliktů v důsledku hospodářských, sociálních, etnických či náboženských rozdílů, což nepochybně způsobuje škody obrovských rozměrů. Následky daných konfliktů zhoršily potíže obětí, jež jsou často ponechány bez ochrany, jelikož na jejich situaci nelze vždy uplatnit stávající nástroje mezinárodního práva.

Eskalaci válek znázorňuje také příloha č.1, která se zabývá 4 indikátory měření závažnosti konfliktu. Jsou jimi vražednost, nebezpečí, jejich šíření a fragmentace. Země a teritoria, které dosahují vysokých intenzit, a to v 3-4 indikátorech, jsou oblastmi nejzávažnějších a nejobtížněji vyřešitelných konfliktů.

Termín ozbrojený konflikt se od pojmu války liší nejen svým označením, ale hlavně svým obsahem. V právním pojetí se totiž válka tradičně vztahovala jen na určité formy ozbrojeného konfliktu.²⁴ Ozbrojené konflikty ohrožují a zdržují snahy o dosažení rozvoje, přičemž existuje i vzájemný předpojatý vztah mezi nedostatečným rozvojem a válkou. Právě civilní obyvatelstvo, zejména děti, ztrácí ve válce nejvíce. Následky ozbrojeného konfliktu mohou být velice kruté zejména pro přímé účastníky událostí, jimiž jsou bojovníci a jejich rodinní příslušníci.²⁵

5.1 Ozbrojené konflikty

Ozbrojený konflikt je vymezen například Mezinárodním ústavem pro výzkum míru jako dlouhodobé boje mezi vojenskými silami dvou nebo více vlád či mezi vládou a alespoň jednou organizovanou ozbrojenou skupinou. Dále lze tento pojem definovat jako uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy nebo

²⁴ Červený kříž.eu: *Ozbrojený konflikt* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/nsmhp_svbs/Pravidla_priloha_1.pdf

²⁵ *The Encyclopedia of world problems & human potential.org: War* [online]. [cit.25.2.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/138514>

ozbrojené násilí delšího trvání mezi vládní autoritou a organizovanými skupinami či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu.²⁶

5.2 Mezinárodní ozbrojené konflikty

Mezinárodními ozbrojenými konflikty se rozumí všechny případy vyhlášené války nebo jiného ozbrojeného konfliktu vzniklého mezi dvěma či více stranami, i přes to, že válečný stav není uznáván jednou ze stran. Také se jedná o všechny případy částečné nebo úplné okupace celého území, i když se okupace neseťká s řádným vojenským odporem.

Mezistátní konflikt má tedy tři formy. Prvním je vyhlášená válka, což je války, jejíž zahájení se odvíjí od formálního vyhlášení. Další je jiný ozbrojený konflikt, jímž se rozumí uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy v jakékoliv formě. Ozbrojený konflikt v tomto smyslu vyžaduje účast nejméně dvou států, včetně států sdružených do mezinárodních organizací, přičemž zde není žádný požadavek, aby použití ozbrojené síly dosáhlo určité intenzity.

Poslední formou je pak částečná či úplná okupace, kdy se území pokládá za obsazené, pokud je skutečně v moci nepřátelské armády. Stav okupace je odvozován od faktické kontroly nad určitým územím náležejícím jednomu státu, kterou vykonává, hlavně prostřednictvím svých ozbrojených sil, jiný stát bez souhlasu prvního státu.²⁷

5.3 Válka

Válka je otevřeným ozbrojeným konfliktem vyhlášeným mezi dvěma státy či společenskými komunitami, jenž se projevuje přerušením normálních politických a diplomatických aktivit mezi oběma stranami, případně také

²⁶ Červený kříž.eu: *Ozbrojený konflikt* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/nsmhp_svbs/Pravidla_priloha_1.pdf

²⁷ Červený kříž.eu: *Ozbrojený konflikt* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: https://www.cervenykriz.eu/files/files/cz/nsmhp_svbs/Pravidla_priloha_1.pdf

mobilizací všech jejich dostupných zdrojů. V oblasti, kde ke střetu dochází, může dojít ke gradaci ve formě vyhlášení válečného stavu nebo válečné situace.²⁸

Na válku lze dále nahlížet jako na násilný masový konflikt, v němž se na boji podílí bezprostředně dvě nebo více ozbrojených sil, přičemž minimálně jednu stranu tvoří regulérní ozbrojené vládní síly, a zahrnuté ozbrojené operace vykazují jistou kontinuitu, což znamená, že obě strany sledují určitou strategii.²⁹

Válka může z jiné optiky znamenat také trvalý konflikt, např. studenou válku, v níž síla zbraní hraje určitou významnou roli, avšak ozbrojené síly se v tomto případě do přímé konfrontace ani dostat nemusí. Zde patří mezi válečné metody jaderné, chemické, biologické, zdokonalené konvenční i méně sofistikované prostředky pozemní a námořní. Jedná se například o letecké, ekonomické či partyzánské války.³⁰

5.4 Klasifikace válek

Klasifikace válek je důležitá především kvůli tomu, aby bylo možné pochopit jejich podstatu a cíle. Hegemonická, označována také jako světová válka, představuje typ války, kdy ústředním cílem je kontrola nad celým světovým řádem, nad pravidly mezinárodního systému, včetně úlohy světové hegemonie. K této válce nemůže dojít, aniž by byla zničena civilizace důsledkem ničivé síly moderní výzbroje.

Totální válka je válčením jednoho státu, vedené k dobytí a okupaci jiného státu, kdy se zapojuje celá společnost a celá nepřátelská společnost je

²⁸ *Ministerstvo vnitra České republiky.cz: Válka* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/valka.aspx>

²⁹ *Masarykova univerzita.cz: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii* [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/publication/563393>

³⁰ *The Encyclopedia of world problems & human potential.org: War* [online]. [cit.25.2.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/138514>

považována za skutečný cíl. Jedná se o druh války, ve které jsou za účelem vítězství použity všechny lidské i hospodářské zdroje země.

Partyzánská válka je válkou, jež nemá žádnou frontovou linii a jedná se o jakousi občanskou válku, v níž neregulérní síly operují uprostřed populačních oblastí, aby měli partyzáni možnost plnit své cíle pomocí lidských štítů. Jejím účelem je obtěžování nepřítele, kdy se strany nestaví proti sobě na otevřeném bojišti, ale spíše partyzáni zahajují útok tím, že nepřítele překvapí a nedají mu dostatek prostoru k zaujetí pozice k odvrácení partyzánského náporu.³¹

V jaderné válce jsou protivníky vzájemně hromadně používány jaderné zbraně. Jaderná válka by mohla vypuknout i náhodou, eskalací konvenční války, nebo naopak jako akt promyšlené politiky. Největší její hrozbou je obrovská destruktivní síla, jelikož jaderné zbraně mají mnohem větší sílu než konvenční zbraně a především je jejich následným efektem radiace, která představuje jen další hrozby a překážky.³²

Ve studené válce se jedná o stav konfliktu mezi národy, jenž nezahrnuje přímou vojenskou akci, ale je uskutečňován především prostřednictvím hospodářských a politických akcí, propagandy, špionážních aktů či zástupných válek vedených náhradníky.³³

Chemická válka zahrnuje použití chemických zbraní, kdy chemická zbraň je takovým druhem zbraně, v níž jsou účinnou složkou otravné chemické látky a je určena pro ničení živé síly protivníka, a jejíž výhoda spočívá v tom, že neničí materiální hodnoty. V biologické válce se místo střelných zbraní používají

³¹ *Legalversity.com: What are the various types of war* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://legalversity.com/what-are-the-various-types-of-war#Types_of_Wars

³² *WHO.int: Effects of nuclear war on health and health services* [online]. [cit.9.3.2023]. Dostupné z: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/39199/9241561092_%28p1-p82%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³³ *Britannica.com: Cold war* [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/Cold-War>

biologické toxiny nebo infekční prvky, jimiž jsou bakterie, viry a houby, za účelem usmrcení nebo zneškodnění lidí, zvířat či rostlin.³⁴

5.5 Příčiny válek

Současné teorie o příčinách války se dělí na dva velké teoretické proudy. Jeden připisuje válku jistým vrozeným biologickým a psychologickým faktorům či pohnutkám. Oproti tomu, druhý proud se válkou zabývá z pohledu společenských vztahů a institucí.³⁵

Války mohou vznikat z mnoha různých příčin, které v dané době nemusí být snadno vysledovatelné. Většina konfliktů vzniká kvůli záminkám, které mají pouze zastírací charakter, aby agresor mohl obhájit svoji reakci před světem, ale příčinu vzniklého konfliktu je zapotřebí hledat někde jinde.

Je dále důležité rozlišovat, zda se jedná o války mezi státy nebo mezi skupinami lidí. Státy většinou válčí o získání moci, strategických surovin, kolonií a území, z náboženských či ideologických důvodů. Během moderní války mezi civilizovanými se objevují snahy na vedení konvenční války, kdy jsou dodržovány mezinárodní smlouvy o zacházení se zajatci, probíhá snaha ochraňovat civilisty a nedopouštět se válečných zločinů.

I přes veškeré tyto snahy však dochází během válčení k válečným zločinům, které jsou následně, tedy pokud se podaří dopadnout viníka, souzeny před mezinárodními tribunály.

Je nutné si uvědomit, že v případě války musíme rozlišovat mezi příčinou války, záminkou k válce a počátkem války. Příčina války je to, co člověka dovede k tomu, že začne válčit. Nejčastějším důvodem je získání moci, určitého území, strategických surovin či převahy. Tento důvod bývá ale často skrytý, jelikož agresor se většinou musí snažit před světem obhájit tím, že nemá jinou možnost na řešení vzniklého konfliktu.

³⁴ *Emedicinehealth.com: Biological Warfare* [online]. [cit.16.2.2023]. Dostupné z: https://www.emedicinehealth.com/biological_warfare/article_em.htm

³⁵ *Britannica.com: The causes of war* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/war/The-causes-of-war>

Tudíž přichází na řadu záminka k válce, což je to, za co agresor své válčení skrývá. Jedná se o záminku, která by měla zakrýt pravou příčinu válčení za nějaký pro svět lépe pochopitelný důvod vedoucí k začátku války. Po splnění těchto dvou podmínek, zbývá jen najít vhodný čas a důvod, který povede k počátku války.³⁶

5.6 Důsledky války

Mezi důsledky válečných konfliktů lze zařadit narušený přístup k základním službám, jimiž jsou potraviny a voda, dále třeba větší náchylnost k extrémní chudobě. Důsledky konfliktů nejen, že ubírají na životech a devastují infrastrukturu, také odvrací pokrok směrem ke globálním cílům, jelikož mají hluboký a trvalý charakter. I když je současná humanitární krize na Ukrajině středem pozornosti, v celosvětovém měřítku dochází k mnoha dalším konfliktům, kterým se nedostalo tolik mediální pozornosti a přitom mají srovnatelný charakter.³⁷

Nejdalekosáhlejším politickým efektem války je skutečnost, že může zničit stát a komunitu, poněvadž jsou během války omezovány svobody občanů. Za výjimečného nebo stanného práva je často značně omezena svoboda slova a svoboda volby, jakož i činnosti politických a jiných společenských skupin.

Jak vnitřně, tak navenek, jsou vytvářeny obrazy nepřítele a mezi občany s odlišnými názory roste nedůvěra, zatímco vztahy s protichůdnými či nepřátelskými státy jsou po léta ničeny a ovlivňovány.

Dále je ohroženo i životní prostředí zejména skrze nové technologie, například munice z ochuzeného uranu. I to nejmenší množství radioaktivního uranu může způsobit rakovinu nebo poškodit ledviny a další orgány. Kromě

³⁶ BALZER, Milan. *Teorie a praxe hybridní války, analýza a komparace zkušeností a přístupů*. Praha, 2019. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Fakulta biomedicínského inženýrství, Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva. Vedoucí práce Ing. Jiří Halaška, Ph.D.

³⁷ *Globalcitizen.org: Facts about world conflicts* [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.globalcitizen.org/en/content/facts-about-world-conflicts/>

bezprostředních vedlejších účinků jsou také přírodní zdroje někdy z taktických důvodů ničeny.³⁸

V důsledku války také dochází k porušování mezinárodního práva, a tím pádem k dopouštění se trestných činů proti míru a bezpečnosti států. Porušením jsou jakékoli jednostranné akce v rozporu s ustanoveními mezinárodních smluv, jejichž cílem je zajistit respektování národní suverenity a mezinárodní spravedlnosti. Dále nezákonná anexe území, nátlaková ekonomická nebo politická opatření přijatá za účelem zásahu do domácích nebo zahraničních věcí jiného státu, a to vydíráním za účelem dosažení požadovaného jednání.³⁹

5.7 Výskyt ozbrojených konfliktů

Výskyt ozbrojených konfliktů nejlépe znázorní příloha č.2, která se zabývá lokací ozbrojených konfliktů a jejich rozsahem v dnešním světě.

Příloha tedy značí války většího rozsahu (tmavě rudé) s více než 10 000 úmrtími v přímých konfliktech v současném nebo předchozím roce. V současné době jich je šest, což činí dvojnásobné množství než před rokem. Jsou jimi konflikt v Afghánistánu, jemenská občanská válka, mexická drogová válka, barmský vnitřní boj, etiopská občanská válka a ukrajinsko-ruská válka.

Dále jsou v příloze znázorněny války menšího rozsahu (rudé) s 1000 až 9999 mrtvými v současném nebo minulém roce, jichž je kolem 12 a menší konflikty (oranžové) s 100 až 999 úmrtími v současném nebo minulém roce, dále také uvádějí drobné šarvátky (žluté), které si vyžádaly 1 až 99 mrtvých.⁴⁰

Globálně jsou konflikty a násilí dle OSN na vzestupu a aktuálně probíhá po celém světě 33 ozbrojených konfliktů. OSN varovala, že je mír ve světě nyní

³⁸ *Warpp.info: Effects of war* [online]. [cit.22.2.2023]. Dostupné z: <https://warpp.info/en/m1/articles/effects-of-war>

³⁹ *The Encyclopedia of world problems & human potential.org: Offences against human security* [online]. [cit.19.2.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/140926>

⁴⁰ *Revisesociology.com: Ongoing wars and conflicts in the world today* [online]. [cit.4.3.2023]. Dostupné z: <https://revisesociology.com/2021/03/03/ongoing-wars-and-conflicts-in-the-world-today/>

ohrožen více než od druhé světové války a čtvrtina celé světové populace žije v oblastech zasažených konflikty. K nejhůře postiženým místům patří etiopská oblast Tigray, Jižní Súdán, Sýrie, Jemen a Afghánistán. Podle OSN bylo loni kvůli konfliktům, násilí a porušování lidských práv násilně vysídleno 84 milionů lidí.⁴¹

5.8 Prevence proti ozbrojeným konfliktům

Mírové operace, spolu s pozorovatelskými, zajišťuje především OSN prostřednictvím udržováním míru jejími jednotkami v terénu, obvykle se zapojením vojenského nebo policejního personálu, často také civilistů. Tato strategie rozšiřuje možnosti jak pro předcházení konfliktům, tak pro nastolení míru.⁴²

Mezinárodní síly jsou tak alespoň většinově pod velením OSN, která plní úlohu neutrální třetí strany, jež pomáhá nastolit a udržet příměří, čímž vytváří nárazníkovou zónu mezi válčícími aktéry. Příslušníci mise dále pomáhají i při volbách či při odstraňování nášlapných min, kdy jsou vojáci mírových jednotek vyzbrojeni pouze lehkými zbraněmi, které však smějí použít jen v rámci sebeobrany, naopak pozorovatelé nejsou ozbrojeni vůbec.

Mírovými činnostmi OSN však nejsou jen mírové mise, ale i proces označovaný jako budování míru, což zahrnuje bezprostřední pomoc po konfliktu v podobě navrácení vysídlenců a uprchlíků domů, opravit infrastrukturu a podnítit rozjezd ekonomiky.⁴³

Jelikož se teroristé zaměřují na nejslabší články pohraniční struktury, přispívá k zastavení toků terorismu provádění norem a osvědčených postupů řádné, moderní integrované a kooperativní správy hranic. Napomáhá tomu i

⁴¹ *Globalcitizen.org: Facts about world conflicts* [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.globalcitizen.org/en/content/facts-about-world-conflicts/>

⁴² *The Encyclopedia of world problems & human potential.org: Peace-keeping* [online]. [cit.3.3.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/strategy/203234>

⁴³ OSN.cz: Vše o OSN. [online]. [cit.1.3.2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/vse-o-osn-mir.pdf>

odhalování a narušování cestování těchto osob a skupin, spolu s vysoce rizikovými zločinci, což je jednou z priorit OSN.⁴⁴

5.9 Diplomacie

Diplomacie, jako prevence bezpečnostních hrozeb, představuje další možnost jejich řešení a lze tento pojem definovat jako pěstování styků mezi různými státy a vyjednávání o mezinárodních problémech. Je hlavním nástrojem zahraniční politiky jednotlivých států a zahrnuje také širší cíle a strategie, kterými se řídí interakce států se zbytkem světa.

Výsledkem takových diplomatických jednání jsou mezinárodní smlouvy a spojenectví, kdy diplomaté mohou pomoci utvářet zahraniční politiku států předáním názorů a odborných hledisek vládním úředníkům, a také často vytvářejí analýzy politické či ekonomické situace v zemi, kde působí.

Diplomacie může být kromě oblasti bezpečnostních hrozeb užitečným řešením i v oblasti enviromentální, kde největší hrozbu představuje klimatická změna, jež má však i politologický podklad a vyjednávání ve větších rozměrech by možná mnohé vyřešilo. Klimatická změna je totiž i častou příčinou migrace či válek, což opět potvrzuje fakt, že globální problémy se vzájemně prolínají a mnohdy souvisí vše se vším.⁴⁵

6. Enviromentální problémy

Účelem významné části enviromentálních úvah je nacházení příčin a způsobů překonání enviromentální krize metodou morální reflexe, jež se zabývá zkoumáním limitů enviromentální etiky. Každopádně zodpovědnost z enviromentálního hlediska je zapotřebí chápat více jako politickou a právní záležitost, než jako věc morálky a etiky.

⁴⁴ OSN.cz: Vše o OSN. [online]. [cit.1.3.2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/vse-o-osn-mir.pdf>

⁴⁵SIRACUSA, Joseph M. *Diplomacy: A Very Short Introduction*. 1.vyd. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-01-9958-850-3.

Lze zde totiž nalézt spojitost enviromentální zodpovědnosti s enviromentální bezpečností, která je považována za veřejný statek. Důležitou roli zde hraje neschopnost či neochota států zajistit enviromentální bezpečnost, a to například v podobě dostupnosti pitné vody a potravin, což následně činí společnost nestabilní a vládnoucí elity s politickými režimy nelegitimní.

Kondice a možnosti naší přírody také souvisí s institutem lidských práv, byť by se na první pohled nemusela tato spojitost jevit jasně. Právě v přírodě se ale odehrávají boje o lidská práva a svobody, kdy prohlubující se globální enviromentální krize ohrožuje podmínky pro naplnění těchto práv. Enviromentalismus lze proto považovat za směr směřující k zachování lidských práv jako jednoho z předpokladů překonání globální enviromentální krize.⁴⁶

6.1 Změna klimatu

Změna klimatu je definována jako postupné změny všech vzájemně propojených prvků počasí na naší planetě, a to během přibližně 30 let. Klimatická změna se týká nejen dlouhodobých změn teplot, ale i vzorců počasí.

Mnoho vědců namísto termínu globální oteplování používá spíše pojem klimatická změna, což je zapříčiněno tím, že emise skleníkových plynů ovlivňují mnohem více než jen teplotu. Další projev zahrnuje změny srážek, kterými jsou déšť nebo sníh, přičemž se vzorce těchto srážek mohou měnit či se v horším případě stát daleko extrémnějšími.⁴⁷

Jelikož je Země systémem, ve kterém je vše propojeno, změny v jedné oblasti pak mohou ovlivnit změny v oblasti jiné. Tímto dlouhodobým enviromentálním fenoménem je ohrožena funkce všech krajinných složek, včetně lidského faktoru, naší společnosti.

Důsledky klimatické změny zahrnují mimo jiné intenzivní sucha, nedostatek vody, vážné požáry, stoupající hladinu moří, záplavy, tání polárního

⁴⁶ SUŠA, Oleg a Richard ŠTAHEL. *Enviromentální devastace a sociální destrukce*. Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-452-7.

⁴⁷ *Nationalgeographic.org: Climate change* [online]. [cit.27.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/resource-library-climate-change/>

ledu, katastrofické bouře a úbytek biodiverzity. Klimatická změna může dále ovlivnit lidské zdraví, bydlení, bezpečnost, práci, či schopnost pěstovat potravu.⁴⁸

6.2 Globální oteplování

Globální oteplování je často uváděno jako nejnovější příklad klimatické změny. Líčí současný vzestup průměrné teploty vzduchu a oceánů na Zemi. I přes to, že se klima Země změnilo již mnohokrát, ať už se jednalo o několik dob ledových, či dokonce ještě větší teploty, než které je možné pozorovat dnes, jedna skutečnost činí nynější globální oteplování výjimečným. A to proto, že k tomuto trendu dochází o mnoho rychleji, než kdy dříve.

Přírodní, přirozené cykly tepla a ochlazování nestačí takovému množství oteplování, které jsme měli možnost pozorovat za tak krátký časový úsek. O takový propad se mohla zasloužit pouze lidská činnost. Vědci se již také obávají toho, že se klima mění o dost rychleji, než se na něj někteří žijící tvorové dokáží adaptovat.⁴⁹ Tento jev je graficky zachycen i na příloze č.3.

V průměru byla povrchová globální teplota mezi roky 2012 až 2021 o 1,11 až 1,14 °C teplejší v komparaci s předindustriálním obdobím, což činí tuto dekádu tou nejteplejší v historii.⁵⁰ Celkově se rozdíl mezi nynější úrovní a úrovní před industrializací vyšplhal na zvýšení o 2 °C, což je dokonce považováno vědci za přesáhnutí hranice nebezpečných až katastrofických důsledků pro klima a životní prostředí. Mezinárodní společenství se tudíž shodují na tom, že globální oteplování je z daných důvodů nutné udržet výrazně pod hodnotu 2 °C.⁵¹

⁴⁸ *UnitedNations.cz: Climate change* [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>

⁴⁹ *Nationalgeographic.org: Climate change* [online]. [cit.27.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/resource-library-climate-change/>

⁵⁰ *European Environment Agency.eu: Global and European temperatures* [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/ims/global-and-european-temperatures>

⁵¹ *Evropský parlament.eu: Jak zmírnit změny klimatu* [online]. [cit.28.2.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/climate-change/20180703STO07129/jak-zmirnit-zmeny-klimatu-reseni-eu>

6.3 Dopady globálního oteplování

I jen mírné stoupaní v průměrných globálních teplotách může mít nemalé dopady. Na druhou stranu snad tím největším a nejmíc viditelným efektem je tání ledovců a sněhových čepic, které postupuje mnohem rychlejším tempem než obvykle, v důsledku čehož pak ledovce spolu s ledovcovými příkrovy přirozeně postupují a ustupují. Přebytečná voda z tání následně odtéká do oceánů, což zapříčiňuje další globální hrozby, a to stoupaní hladin moře a menší slanost oceánů.

Zvedající se hladina moří by do budoucna mohla zaplavit komunity na pobřeží a donutit tak miliony obyvatel k vysídlení v těchto oblastech, jimiž jsou kupříkladu Bangladéš, Nizozemsko či Florida. Tato nucená migrace by pak samozřejmě zasáhla i ty oblasti, kam by se daná skupina migrantů uchýlila.

Naopak v zemích, jako je Peru, Bolívie nebo Indie, jsou lidé závislí na ledovcové vodě z tání, a to co se týče pití, zavlažování a vodní energie. Tyto země by tedy rapidní ztráta ledovců zdevastovala.

Hladina globálního moře samozřejmě již mírně stoupla v důsledku tání ledovců, avšak vědci přichází stále s novými způsoby, jakými by se hladina moře mohla zvyšovat ještě rychleji. Jako příklad může posloužit tání ledovce v Bolívii, kdy bylo v průběhu bádání objeveno, že pod sebou ukrývá tmavé skály, přičemž horniny vstřebávají teplo ze slunce a urychlují tím proces tání.

Avšak rychlost, kterou globální oteplování momentálně probíhá, je bezprecedentní, tím pádem nejsou její účinky známy a budoucí vývoj lze jen těžko předvídat.⁵² Po téměř všech zemích je tedy požadováno, aby jednaly rychle a prioritně řešily hlavní problémy jako vyčerpávání zdrojů fosilních paliv, špatnou energetickou účinnost a znečištění životního prostředí, společně s jejich hrůznými důsledky.

Je obecně známo, že lidstvo je ohroženo skleníkovými plyny, jež jsou hlavním zdrojem globálního oteplování. Postupně tedy dochází k destrukci naší

⁵² *Nationalgeographic.org: Greenhouse effect* [online]. [cit. 13.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/greenhouse-effect/>

planety díky nadměrnému využívání jejích zdrojů a dalším vážným problémům způsobovaných lidským faktorem.

Stačí mírné zvýšení oxidu uhličitého v atmosférické hladině, aby se podstatně zvýšila atmosférická teplota Země. Konečnými důsledky, které budou pravděpodobně nadále představovat výzvy 21.století, jsou kupříkladu rychlé smršťování polárního ledu a rychlý vzestup hladiny moře, což vede k nebezpečí pro určité živočišné druhy jako jsou lední medvědi či tučňáci. Permafrost pak také může způsobit další oteplování, jenž nelze odvrátit.⁵³

6.4 Příčiny

Příčinou tohoto globálního problému je stoupající tendence dalšího významného jevu, a to skleníkového efektu atmosféry, k čemuž dochází v důsledku lidské činnosti a nadměrného zesilování antropogenních emisí skleníkových plynů.

6.5 Skleníkový efekt

Kromě změny klimatu s lidskou činností souvisí i další globální hrozba, kterou představuje vzrůstající tendence skleníkového efektu, k čemuž dochází seskupením skleníkových plynů v atmosféře Země. Byť každá země produkuje skleníkové plyny v jiné míře, drží se tyto plyny nejen nad zeměmi, které je produkují v největším množství, tím pádem tento typ znečištění dosahuje celosvětové úrovně, kdy některé z plynů setrvávají v atmosféře i tisíce let. Produkci skleníkových plynů a její hodnoty je možno sledovat v příloze č.4, kde jsou největšími fenomény Čína, USA a souhrnně země Evropské unie.⁵⁴

⁵³ SINGH, Bharat Raj. *Global warming: Causes, Impacts and Remedies* [online]. Books on Demand, 2015. ISBN 978-953-51-2043-8. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=UhCQDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=global+warming&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=global%20warming&f=false

⁵⁴ *Evropský parlament.eu: Skleníkové plyny* [online]. [cit.15.2.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180301STO98928/sklenikove-plyny-emise-podle-zemi-a-odvetvi-infografika>

Plyny, které nejvíce přispívají k výše zmíněnému skleníkovému efektu, je možné charakterizovat jako plyny, které lze nalézt v atmosféře Země. Těmi nejvýznamnějšími jsou skleníkové plyny přírodního původu, a to oxid uhličitý, oxid dusný, metan a vodní pára. Největší zastoupení v kategorii zplodin má však oxid uhličitý, kterému zde bude nadále věnována největší pozornost.⁵⁵

Působení skleníkových plynů v atmosféře lze přirovnat ke sklu ve skleníku, od čehož se také odvíjí název tohoto jevu. Tím je myšlen fakt, že skleníkové plyny pohlcují sluneční energii a teplo vyzařované ze zemského povrchu a následně je zachycují v atmosféře, čímž znemožňují uvolnění dané energie a tepla do vesmíru.⁵⁶

Tento proces je primární příčinou skleníkového efektu, jenž je však ve své přirozené podobě prospěšný, jelikož udržuje klima Země příjemné. Bez něj by teploty povrchu dosahovaly mnohem nižších hodnot a spousta forem života na Zemi by pak umrzla.⁵⁷ Vzhledem k vyskytujícímu se skleníkovému efektu je ale naše planeta teplejší, díky čemuž je existence života na Zemi možná.

To, že se mnoho skleníkových plynů vyskytuje v atmosféře přirozeně, ještě nepředstavuje problém větších rozměrů. To, co k tomu ale náležitě přispívá, je opět lidský faktor a činnosti, jež tento efekt neúměrně zvyšují, což vede k přispívání ke globálnímu oteplování.⁵⁸

Nejvíce oxidu uhličitého, jenž lidé vypouštějí do atmosféry, pochází z činností jako spalování fosilních paliv, konkrétně oleje, uhlí a zemního plynu. Téměř všechny dopravní prostředky, ať už osobní auta, nákladní automobily, vlaky či letadla, spalují fosilní paliva, k čemuž je nutno přičíst také fakt, že ten

⁵⁵*Nationalgeographic.org: Greenhouse effect* [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/greenhouse-effect/>

⁵⁶ *Evropský parlament.eu: Skleníkové plyny* [online]. [cit.15.2.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180301STO98928/sklenikove-plyny-emise-podle-zemi-a-odvetvi-infografika>

⁵⁷*Nationalgeographic.org: Greenhouse effect* [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/greenhouse-effect/>

⁵⁸ *Evropský parlament.eu: Skleníkové plyny* [online]. [cit.15.2.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180301STO98928/sklenikove-plyny-emise-podle-zemi-a-odvetvi-infografika>

stejný proces se odehrává v mnoha elektrárnách. Uhlíková stopa, jakožto suma vypuštěných skleníkových plynů, se především díky dopravě, stává jevem, který nadále nelze zanedbávat a přehlížet.

Dalším způsobem, kterým lidé produkují oxid uhličitý do atmosféry, je kácení lesů. Uvolňování tun oxidu uhličitého směřujícího do atmosféry je způsobeno rozkládajícími se rostlinnými materiály, a to včetně stromů. Jelikož živé stromy pohlcují oxid uhličitý, dochází tedy snížením jejich počtu k tomu, že se plyn více drží v atmosféře, kde také následně dlouhou dobu zůstává.

Co se týče dalšího skleníkového plynu, metanu, do atmosféry se dostává nejvíce prostřednictvím chovu hospodářských zvířat, zemědělství, skládek s odpadem či při těžbě uhlí a zpracovávání zemního plynu. Ze související oblasti vychází i produkce oxidu dusného, a to ze zemědělské techniky a také ze spalování fosilních paliv.⁵⁹

I přes to, že je oxid uhličitý nejnebezpečnějším skleníkovým plynem, nemůžeme ignorovat právě ani přispívání metanu, jenž poškozuje atmosféru téměř stejnou měrou jako právě oxid uhličitý. Nárůst emisí metanu je jasný z rychle postupujícího rozvoje zemního plynu a stárnoucí potrubní infrastruktury.

60

6.6 Možnosti řešení

Účelem řešení změny klimatu je prevence negativních dopadů, kterým lze zabránit efektivní metodou snížování emisí skleníkových plynů, a to redukcí, spolu s adaptací, jakožto postupným přizpůsobováním se těmto dopadům.⁶¹

⁵⁹ *Nationalgeographic.org: Greenhouse effect* [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/greenhouse-effect/>

⁶⁰ SINGH, Bharat Raj. *Global warming: Causes, Impacts and Remedies* [online]. Books on Demand, 2015. ISBN 978-953-51-2043-8. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=UhCQDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=global+warming&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=global%20warming&f=false

⁶¹ *Ministerstvo životního prostředí.cz: Změna klimatu* [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu

Jako nejlepší možnost řešení se jeví zpomalení trendu globálního oteplování, spolu s odvrácením jeho dopadů, kdy je snížení emisí skleníkových plynů z lidské činnosti zásadní metodou k docílení ideálního výsledku.

Existuje několik cest ke snížení skleníkových plynů, a to prostřednictvím vlád, průmyslu či jednotlivců. Snížení lze docílit zlepšením energetické účinnosti ve firmách a domácnostech a také palivové účinnosti u automobilů a dalších vozidel.

Dalším eventuálním řešením je podpora rozvoje alternativních zdrojů energie, jimiž jsou biopaliva a solární energie, jež nezahrnují spalování fosilních paliv.

Vědci také pracují na zachycení oxidu uhličitého a jeho následného uložení pod zem za účelem odvrácení jeho pronikání do atmosféry, což se označuje jako proces sekvestrace uhlíku.

K absorpci oxidu uhličitého dochází také ze strany stromů a dalších rostlin, a to jejich růstem. Tedy, pokud se bude více dbát na ochranu stávajících lesů a výsadbu nových, také to pomůže vyvážit skleníkové plyny v atmosféře.

I inovace zemědělských postupů by mohla zredukovat emise skleníkových plynů. Zrovna farmy využívají velké množství hnojiv na bázi dusíku, jež pak zvyšují emise oxidů dusíku z půdy. V případě, že by došlo k omezení používání těchto hnojiv, vedlo by to k další formě snížení skleníkových plynů v atmosféře.

Spolu s touto změnou, by také mohl jako možnost řešení posloužit jiný způsob nakládání s hnojivem. Pokud jsou hnojiva skladována v kapalném skupenství, či v hustším, třeba v nádržích, uvolňují postupně metan. Pokud by ale hnojiva vyschnula do podoby pevné látky, metan by produkován v takové míře nebyl.

Dalo by se říci, že redukce emisí skleníkových plynů je až životně důležitá. Avšak tím, jak dochází ke změnám globální teploty, různé světové organizace navrhuje, aby byly nadále zkoumány způsoby, jak se globálnímu oteplování přizpůsobit, spolu se snahou ho zpomalit, v ideálním případě pak zastavit.

Některé z návrhů pro přizpůsobení zahrnují rozšíření zásob vody pomocí zachycování deště, uchovávání, znovupoužití a odsolování. Jiná strategie spočívá v budování mořských hrází a vytváření nárazníků v podobě bažin a mokřad, jakožto ochranného prostředku proti zvedající se hladině moří.

Dalším návrhem pro adaptaci je plán posílení energetické infrastruktury a zlepšení energetické účinnosti, spolu s snížením závislosti na jednotlivých zdrojích energie.⁶²

To, jak se klima změní v reakci na nahromadění skleníkových plynů, bude záviset z velké části i na tom, co se bude odehrávat ve světovém oceánu. Důvody této spojitosti začínají u velkého množství solární energie, kterou oceán pohlcuje, spolu s nesmírným množstvím tepla, což je asi tisíckrát více než v atmosféře. V důsledku toho je pak oceán efektivní jak při distribuci tepla na celém světě, tak i při moderování regionální teploty.⁶³

I přes to, že lidská společnost čelí obrovské výzvě, k dispozici již je přece jen dost možných řešení, avšak je nutné začít jednat ihned. Mnoho takových řešení může přinést ekonomické výhody, zároveň zlepšit životy lidí a chránit životní prostředí. Adaptace na klimatické důsledky ochrání lidskou společnost, jejich domovy, podniky, infrastrukturu a přírodní ekosystémy. I když postupem času bude adaptace vyžadována ve všech oblastech, přednostně se musí začít tam, kde se nachází nejzranitelnější lidé s nejméně zdroji.

Opatření v této oblasti však vyžadují značné finanční prostředky a následné investice ze strany vlád a podniků. Pokud ale bude dálo setrváváno u klimatické nečinnosti, bude to mnohem nákladnější. Jeden kritický krok představuje to, aby průmyslové země splnily svůj závazek a poskytly tak 100

⁶² *Nationalgeographic.org: Greenhouse effect* [online]. [cit. 13.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/greenhouse-effect/>

⁶³ SMERDON, Jason. *Climate Change: The Science of Global Warming and Our Energy Future* [online]. Columbia University Press, 2018. ISBN 978-0-231-54787-1. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=LtBDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=global+warming&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=global%20warming&f=false

miliard dolarů ročně rozvojovým zemím k tomu, aby mohlo dojít k jejich adaptaci a přechodu na zelenější ekonomiky.⁶⁴

6.7 Přírodní katastrofy

Stejně jako všechny ostatní zmíněné globální problémy, i přírodní katastrofy mají přesah daleko do lidské historie. Mezi přírodní katastrofy lze zařadit notoricky známé jevy, jako je zemětřesení, sopečné erupce, tsunami, tornáda, hurikány, cyklony, tajfuny, povodně, lesní požáry, sucho či extrémní výkyvy počasí. Tendence jejich výskytu na počátku 21.století lze pozorovat na příloze č.5.

Tyto živelné pohromy mají na svědomí již nespočet lidských životů, mnoho způsobených zranění a přesun velkého počtu jedinců, spolu s nezměřitelným množstvím škod na majetku, a dokonce mají za následek i změnu fyzické struktury země a vodních systémů.

Dopad přírodních katastrof na lidské životy a majetek představuje střed pozornosti pro představitele vlád, pracovníky ve veřejném zdravotnictví, infrastrukturní a přepravní společnosti, dodavatele energií a jedince spolu s komunitami, ve kterých se sdružují.⁶⁵

6.8 Zmírnění nebezpečí

Vzhledem k tomu, že přírodní katastrofy lze jen těžko předvídat, je na vládách a jednotlivcích, aby vyhodnotili svá rizika a připravili se na zmírňování dopadů přírodních katastrof.

Ačkoliv může být podniknuto relativně málo kroků, aby se předešlo většině přírodních katastrof, učiněny však mohou být jiné zmírňující kroky. Například přírodní katastrofy, které jsou alespoň částečně zapříčiněny lidskou aktivitou, mohou být regulovány pomocí zákonů, nařízení a další akcí omezující roli

⁶⁴ *UnitedNations.cz: Climate change* [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>

⁶⁵ NEWTON, David E. *Natural Disasters: A Reference Handbook* [online]. ABC-CLIO, 2019. ISBN 978-1-4408-6762-0. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=BMGZDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=natural+disasters&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=natural%20disasters&f=false

lidského faktoru. Tou pravděpodobně největší a nejmírnější akcí, kterou mohou společnosti podniknout v souvislosti s přírodními katastrofami, je vzdělávání.⁶⁶

Zmírnění se týká úsilí připravit se na katastrofu a snížit její následné škody. Zmírnění může zahrnovat inženýrské projekty, jimiž jsou třeba hráze, stejně jako vládní politiky a veřejné vzdělávání. Jedním ze způsobů, jak snížit ztráty způsobené přírodními katastrofami, je zjistit, kde se katastrofy pravděpodobně vyskytnou a tam následně omezit rozvoj pomocí územního plánování. Což ale může být v mnoha oblastech obtížné, tedy zavést tam omezení využívání půdy, jelikož mnoho nebezpečných oblastí je již silně osídleno.

Takové katastrofické události jsou přirozenými procesy, avšak nejčastější lidskou reakcí na probíhající či potenciální katastrofu je pokus o zastavení probíhající škody ovládním přírody. Bohužel, změnit chování samostatného přirozeného systému nelze, jelikož přírodní zákony se dají ovlivnit jen těžko.

Většinou mají naše pokusy tendenci pouze dočasně bránit přirozenému procesu a odvádět jeho škodlivou energii do jiných míst. V jiných případech naše pokusy způsobí dokonce vážnější škody skrze nahromaděnou energii.⁶⁷

7. Sociální problémy

7.1 Migrace

⁶⁶ NEWTON, David E. *Natural Disasters: A Reference Handbook* [online]. ABC-CLIO, 2019. ISBN 978-1-4408-6762-0. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=BMGZDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=natural+disasters&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=natural%20disasters&f=false

⁶⁷ HYNDMAN, Donald a David HYNDMAN. *Natural Hazards and Disasters*. Cengage Learning, 2016. ISBN 978-1-305-58169-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=nMgaCgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=natural+disasters&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=natural%20disasters&f=false

Migrace patří k jevům ve společnosti, na něž mělo pozadí historických událostí značný vliv, a které se zde vyskytují přirozeně a téměř odjakživa, jelikož lidé byli v pohybu již v ranných dobách, a to hned z několika důvodů. Z důvodu příznivějšího trhu práce, vzdělání či ekonomické situace, a také za účelem připojení se ke zbytku rodiny. Opačným extrémem jsou ale situace, kdy lidé prchali před válkou, perzekucí, terorismem či z důvodu nedodržování lidských práv.

I enviromentální faktory však hrají určitou roli a představují mnohdy také příčiny migrace, kdy se jedná především o klimatickou změnu, živelné pohromy nebo jiné enviromentální faktory. Zatímco mnoho jedinců migruje ze své vlastní vůle s vidinou lepších životních příležitostí, mnoho dalších bohužel migruje z nutnosti a ohrožení.

Nejen, že migrace představuje jeden z mnoha globálních problémů, stává se čím dál častěji ústředním bodem, centrem pozornosti v politických debatách a sporů, které zpravidla mají vygradované vyvrcholení.⁶⁸ Důsledkem migrace je například i to, že v dnešní době žije více lidí v jiné zemi, než kterou obývali původně, ve které se narodili.

7.2 Migrant

S vymezením pojmu migrace souvisí také definice pojmu migranta, jakožto jedince či skupin osob, o které se v této problematice jedná. Je pojmem jednotně nedefinovaným mezinárodním právem, avšak lze jej charakterizovat jako osobu, která opouští své obvyklé místo pobytu, ať už se jedná o přesun v rámci daného státu, či se jedná o překročení mezinárodně uznávaných hranic, dočasně či natrvalo, a to z rozmanitých důvodů.⁶⁹

Mezinárodní organizace pro migraci například definuje migranta jako jakoukoliv osobu, která se pohybuje nebo se již přesunula přes mezinárodní hranice či jako pohyb uvnitř, v rámci státu ze svého obvyklého místa pobytu, bez

⁶⁸ COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

⁶⁹ *UnitedNations.org: Migration* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/global-issues/migration>

ohledu na její právní status, zda se jedná o dobrovolný či nedobrovolný přesun, jaké jsou příčiny pro tento pohyb či jak je dlouhá délka daného pobytu.⁷⁰

Mezinárodním migrantem je pak takový jedinec, jenž žije na území země, ve které se nenarodil, čímž získal jisté vazby k této zemi, přičemž OSN ohraničila tento pojem pobytem delším než jeden rok.⁷¹ Mezinárodním migrantům a jejich počtům na počátku 21.století se věnuje příloha č.7 této práce. Příloha obsahuje i podíl mezinárodních migrantů v jednotlivých částech světa a jejich výrazné odlišení.⁷²

7.3 Druhy migrace

Mezi typy migrace lze zařadit kupříkladu vnitřní migraci, což představuje pohyb v rámci státu, země nebo kontinentu. Dále vnější migraci, která je chápána jako stěhování do jiného státu či kontinentu. Je možné zmínit také zpětnou migraci, kdy se jedná o pohyb tam, odkud se daný jedinec původně přesunul.

Specifickým druhem je migrace sezónní, která spočívá v pohybu v určitém ročním období či v reakci na pracovní nebo klimatické podmínky.⁷³ Jako významnější kategorie lze uvést třeba nelegální, nucenou, enviromentální či dětskou migraci, o nichž bude níže pojednáno samostatně.

Nelegální migrace

Mnohými občany a politiky v cílových zemích migračních toků je na neomezenou migraci nahlíženo jako na škodlivý fenomén, jenž může v různých aspektech běžného každodenního života vytvářet konkurenci pro dlouhodobě žijící obyvatele, a to např. v zaměstnání, bydlení či v dalších službách.

⁷⁰ *IOM.int: About migration* [online]. [cit.2.3.2023]. Dostupné z: <https://www.iom.int/about-migration>

⁷¹ *Amo.cz: Migrace* [online]. [cit.2.3.2023]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>

⁷² *Masarykova akademie.cz: Migrace a migranti* [online]. [cit.26.2.2023]. Dostupné z: https://masarykovaakademie.cz/wp-content/uploads/191023_MDA_WMR2018_cj.pdf

⁷³ *Nationalgeographic.org: Introduction to human migration* [online]. [cit.22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.org/activity/introduction-human-migration/>

Může se také jevit jako hrozba pro ustálené způsoby života a normy z oblasti kultury, i když se to může zdát přehnané, jedná se o velice citlivé téma a vyvolává nutkání pokoušet se o kontrolu migračních toků, především co se toho neregulovaného toku týče.⁷⁴

Nelegálním migrantem se jedinec může stát hned několika způsoby. Dojít k tomu může při tajném přechodu přes hranice, a to vodní, vzdušnou, či pozemní cestou, za účelem záměrného vyhýbání se hraniční kontrole. Mezi nelegální migranty se řadí taky tací, kteří se do jiné země dostanou pomocí zfalšovaným cestovním dokladům.

Další kategorii pak tvoří migranti, kteří se v jiné zemi ocitli na základě platného víza, ale vízové podmínky následně porušují, například tím, že pracují, i když mají udělené jen studijní vízum, či pobývají v zemi déle, než jim dané vízum umožňuje.⁷⁵

Nucená migrace

Termín nucené migrace je sociology užíván jako obecný, neurčitý výraz, jenž zahrnuje různé druhy vysídlení či nedobrovolného stěhování, ať už přes hranice mezi státy anebo v rámci jedné a té samé země.

Pojem zahrnuje širokou škálu jevů a je užíván zejména v situacích, kdy byli lidé nuceni své domovy opustit kvůli přírodním katastrofám, konfliktům, hladomoru či rozsáhlým stavebním projektům. Na vývojové tendence světového hladomoru poukazuje příloha č.6.⁷⁶

Enviromentální migrace

Navzdory neochotě a lhostejnosti některých politiků se klimatologové shodují, že globální oteplování planety vede ke ztrátě biodiverzity, klesajícím

⁷⁴ COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

⁷⁵ *Amo.cz: Migrace* [online]. [cit.2.3.2023]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>

⁷⁶ *UNHCR.org: Uprchlíci a migranti* [online]. [cit.5.3.2023]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html>

výnosům plodin, častějšími vlnami horka, extrémnějšími povětrnostními událostmi a silnými dešťovými srážkami.

Přírodní katastrofy vedly již k obrovským ztrátám na životech a rozsáhlému přesídlování lidí. V roce 2016 souviselo 10 největších migračních vln právě s klimatem. Existuje zde tedy jistý kauzální nexus mezi klimatem, zabezpečením potravin, konflikty a migrací.⁷⁷ Lidé jsou tedy důsledkem toho často nuceni opustit své domovy právě kvůli klimatu, nejčastěji z důvodu sucha a souvisejícího nedostatku vody.⁷⁸

Dětská migrace

Významnou součástí této problematiky jsou také, bohužel často opomíjené, děti. Ačkoliv jsou v menšině, stále představují významný podíl všech migrantů. Dle dat OSN tvořily v roce 2017 děti z 30 milionů z celkového počtu 258 milionů mezinárodních migrantů. Podstatnou část z nemalého množství diskusí o jejich situaci vyvolali právníci, investigativní novináři a odborníci na sociální politiku, jež si jsou vědomi potenciálu pro porušování lidských práv, kterému mohou být děti přistěhovalců vystaveni.

Otázka, jak se vypořádat s dětmi bez doprovodu a těmi, které jsou od rodičů oddělené, vyvolává značné znepokojení u pečovatelských institucí a sociálních orgánů v přijímajících zemích. S problematikou nelegální migrace obecně také může souviset situace některých dětí migrantů, především nezletilých jedinců, či dětí narozených v zemi, ve které se jejich rodiče usadili, ale nejsou zde registrováni či jsou považováni za nelegální.

Většina dětí se přirozeně pohybuje s jedním nebo oběma rodiči, i přesto jsou ale velmi zasaženy opuštěním domova a následnou namáhavou cestou za účelem socializace v novém prostředí. Kromě psychických traumat a dlouhodobějších následků, často děti musí čelit i ztrátě rodinných příslušníků, kteří se do cílové země úspěšně nedostali či zemřeli již během cesty.

⁷⁷ COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

⁷⁸ *Nationalgeographic.org: Climate refugees* [online]. [cit. 18.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/climate-refugees/>

V některých případech se děti cítí zodpovědné i za traumata svých rodičů, které jsou na ně nevědomě často přenášeny. I když děti nejsou samy o sobě součástí migrační vlny, migrace jejich rodičů na ně může mít zásadní vliv.⁷⁹

7.4 Zadržení a deportace

Kromě snahy zabránit migrantům překračovat státní hranice bez povolení, si státy zároveň nárokují zákonem stanovené právo je zadržet či deportovat, pokud porušili jimi stanovené podmínky vstupu. Nejčastějším porušením je praxe překročení povolené doby pobytu, to znamená, že vstupují do země legálně, avšak zůstanou zde i po uplynutí lhůty stanovené ve vízu nebo povolení ke vstupu. K dalším porušením lze přiřadit utajení trestního rejstříku před vstupem nebo spáchání trestného činu před udělením občanství nebo práva na trvalý pobyt.

Migranti jsou zadržováni z různých důvodů, kam patří kupříkladu použití padělaných dokladů, podezření, že při vstupní kontrole lhali o svých záměrech nebo se může jednat o žadatele o azyl, kteří čekají na zpracování svých žádostí. Někdy jsou usvědčeni z trestného činu, jindy jsou to ti, kteří překročili povolenou dobu pobytu a čekají na deportaci.

V posledních dvou desetiletích se proces zadržování a odesílání přistěhovalců zpět rozrostl do průmyslových rozměrů. Do roku 2019 zaznamenal Global Detection Project, neziskové výzkumné centrum zkoumající využívání detenčních center, existenci 1251 záchytných středisek po celém světě. Tato centra jsou označována různorodě, avšak společné mají to, že jsou skryta očím běžné veřejnosti.

Zadržení jsou zde drženi v izolaci a nejsou součástí běžných ochranných právních postupů jednotlivých zemí. Přehled o velkém množství osob držných v daných zařízeních lze získat z průměrného denního počtu zadržených osob v USA, který od roku 1994 vzrostl sedmkrát. Nárůst počtu zadržených

⁷⁹ COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

přistěhovalců v mnoha zemích je doprovázen stížnostmi znepokojených aktivistů.

Protesty mají dva hlavní zdroje. Prvním z nich je, že zařízení, z nichž jsou mnohá skutečnými nebo bývalými věznicemi, nejsou vhodná pro rodiny, kojící matky či žadatele o azyl. Druhý problém představuje to, že buď v rámci fiskálního tlaku nebo v důsledku ideologických preferencí bylo řízení zadržovacích středisek přiděleno soukromým subjektům s příliš malým veřejným dohledem nebo právní odpovědností.⁸⁰

7.5 Možnosti řešení

Ideálním řešením migrace by bylo, vyřešit ohnisko problému v místech, odkud lidé migrují. Jelikož ale zastavit ozbrojený konflikt nebo klimatickou změnu jen tak nelze, obnáší tato problematika komplexnější řetězec vyjednávání a snah o řešení.

Jisté záležitosti se však korigovat dají, například cestovní pasy, které jsou považovány mimo jiné za prostředek regulace pohybu osob přes státní hranice, ale existuje celá řada podobných dokumentů používaných ke kontrole pohybu v rámci jednotlivých zemí.

Řešení hromadného přesídlení

Právním základem ochrany uprchlíků je Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951. Vyzývá státy, aby nabízely azyl jednotlivcům, kteří mají opodstatněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo politického názoru.

I když je Úmluva nepostradatelná, zejména v zásadě non-refoulement, která pojednává o nevracení uprchlíků nebo žadatelů o azyl do nebezpečných zemí, kde by mohli být vystaveni pronásledování, mnoho pozorovatelů se shoduje, že ustanovení Úmluvy z roku 1951 je třeba aktualizovat, aby odrážela současnou masovou migraci.

⁸⁰ COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

Doprovázející členové rodiny a děti jsou nedostatečně chráněni a samotný počet vysídlených osob naznačuje, že ustanovení o jednotlivcích budou muset být doplněna nařízenými o skupinách. Přijímající stát je klíčovou právní branou při provádění této Úmluvy, která se nyní stává vážnou překážkou spravedlivého posouzení, protože mnoho politiků je pod tlakem, aby odolali všem přistěhovalcům, jakkoliv by si ochranu zasloužili. Rostoucí trhlina, až propast, v oblasti ochrany vedla k požadavku na radikální a nápaditá řešení problému masové migrace.

Masivní nárůst počtu uprchlíků a přesídlených osob od Úmluvy z roku 1951 je patrný z údajů poskytnutých UNHCR. Bez uvádění celosvětového seznamu stačí konstatovat, že se podpora pro přistěhovalce ve 13 evropských zemích zdvojnásobila z 12,5 % voličů v lednu 2013 na 25 % v září 2018 (ačkoliv se koncentruje především v Polsku, Německu, Itálii a Maďarsku).

Alternativní vize

Navzdory tomu, že některé země jsou vůči uprchlíkům velkorysé, pomoc a podpora je stále nedostatečná. Snahy vedly k řadě fantaskních návrhů, které by měly velký dosah.

Nejpropracovanějším řešením je vytvoření ostrova „Evropy v Africe“ na tuniské plošině pro uprchlíky. Další série možných řešení připouští, že dočasné přístřešky a stany postavené v kritickém období po masovém přesídlení jsou neudržitelné. Vzhledem k tomu, že čas strávený v táborech se stále prodlužuje, stany jsou nedostatečné.

Snadno se totiž roztrhají, jsou nevhodné do nepříznivého počasí a poskytují nízkou úroveň bezpečí a soukromí. Všichni se nyní předhánějí ve snaze vylepšit běžné stany. Kromě přímočarého zlepšování přístřeší se politici, kteří hledí dále do budoucnosti, zasazují o modely sídlišť s příbytky vystavěnými na základní infrastruktuře, jimiž mají být kompletně připravené a vyznačené pozemky s vodou, kanalizací a elektřinou.⁸¹

Budoucnost a migrace

⁸¹ COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

Migrace je stejně stará jako lidská společnost. Jak lidé osídlili, až do jisté míry přeplnili, svět, migrace na sebe navázala mnoho podob, a to od kočování, přes vykořisťování a útěk před konfliktem, až po hledání příležitostí. Většinu prvotního poznání o migraci lze čerpat z pohybu kočovných národů následujících svá stáda, obchodníků uhánějících za dobrým kšeftem a nucených i svobodných nekvalifikovaných pracovníků, kteří byli využíváni pro práci na polích, v továrnách a v oblasti služeb.

Některé z těchto dynamik a forem migrace budou pokračovat a některé z nich zmutují, ale při pohledu do budoucnosti lze pozorovat tři široké trendy. Vzhledem k tomu, že bohatší státy mohou řídit migrační toky, je dost pravděpodobné, že dojde ke zvýšení selektivity. Migrace rodin a lidí s nízkou kvalifikací sice pokračovat bude, upřednostňovanou přistěhovaleckou politikou bude ale podpora poloprofesionální a zejména vysoce kvalifikované migrace.

I nadále budou proudit značné počty migrantů v důsledku náhlých událostí, kterými jsou především útěk před přírodními katastrofami a politickými konflikty. Stejně tak budou migrovat miliony lidí, kteří budou reagovat na dlouhodobé klimatické a demografické změny.

Při posuzování míry migrace způsobené změnami klimatu narážíme na dva hlavní problémy. První záleží na tom, zda politika a činnost vlád a dalších politických činitelů výrazně zmírní dopady změn klimatu. Vzhledem k tomu, že se jedná o široce neznámou proměnnou, odhady počtu migrantů kteří budou pravděpodobně postiženi nepříznivými podmínkami životního prostředí do roku 2050 se pohybují od 200 milionů do 1 miliardy.

Druhým problémem při posuzování dopadů změn životního prostředí na migraci je, že zatímco ekologové mají sklon k vysvětlení na základě jedné příčiny, většina vědců zabývajících se migrací tvrdí, že předpověď migrace je velmi složitá a zahrnuje také například nabízené příležitosti, kolektivní rodinné povinnosti a strategie. Dále i fakt, zda je migrační kultura výjimečná nebo běžná, stejně tak jako poměr osobních motivací a zábran.

Řízení selektivní migrace

Pečlivě formulované druhy selekce budou pravděpodobně čím dál typičtější pro migrační politiku v zemích OECD, jež tvoří celkem 36 nejrozvinutějších zemí. Již nyní je zřejmé, že počet přicházejících nízkokvalifikovaných migrantů a množství rodinných migrantů a pečovatelů je vyrovnané nebo klesá, zatímco objem kvalifikovaných migrantů výrazně roste.

Bohatší země budou také stále častěji využívat udělování víz po ukončení studia jako prostředek k motivaci vysoce kvalifikovaných mezinárodních studentů, aby zůstali. Zejména to platí pro odvětví špičkových technologií, strojírenství a zdravotnictví.

Pro mnoho chudých zemí bude obtížné vypořádat se s kvalifikovanými pracovníky a vysoce vzdělanými lidmi. Hustě obydlené země školí miliony svých pracovníků, aby využili nedostatku kvalifikovaných pracovních sil v bohatých zemích, a to výměnou za vyšší příjmy z peněz zasílaných zpět.

Neřízená migrace

Pokud nahlédneme daleko od světa selektivní kontroly přistěhovalectví, je téměř jisté, že počet migrantů výrazně vzroste v reakci na změny klimatu, politické konflikty a regionálně specifické demografické změny. Zdá se, že události s náhlým nástupem, jako jsou hurikány nebo povodně, jsou čím dál častější, protože teplejší moře způsobuje vyšší rychlost větru a jiné negativní jevy.

Řízení následných přesídlení osob je ztíženo, protože nahrazování poškozené infrastruktury je stále rozsáhlejší a nákladnější. Množství lidí migrujících v důsledku náhlých přírodních pohrom a politických konfliktů je velké, ale je možná důležité zdůraznit, že dochází také k pomalým klimatickým a demografickým změnám, které budou pravděpodobně dlouhodobě způsobovat pohyb desítek milionů lidí.

Sucho spolu se ztrátou hospodářských zvířat a orné půdy ohrožují živobytí a podporují konflikty. Stále více lidí si pak domyslí, že jediný způsob, jak mohou přežít, je migrace. Většina migrace se bude odehrávat v rámci kontinentu, ale

souběžně bude probíhat i významný pohyb směrem na jiné kontinenty, zejména do Evropy.⁸²

8. Chudoba

Pojem chudoby zahrnuje daleko více než jen nedostatek příjmů a zdrojů k zajištění základních životních potřeb. Lze jej také vnímat jako nedostatek životních statků, jimiž jsou například strava, obydlí či oděv. V širším slova smyslu značí všeobecně nedostatek, jež ohrožuje kvalitu života.

Avšak i přes veškerá vymezení chudoby je velmi obtížné najít nějakou absolutně platnou definici, jelikož se jedná o historicky zakořeněný jev, který podléhal proměnám, a jehož parametry byly průběžně ovlivňovány.

Ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením, zkráceně AROPE (z anglického *At risk of poverty or social exclusion*), označuje situaci, kdy lidé žijí ohrožení peněžní chudobou nebo jsou silně materiálně deprivováni či žijí v domácnosti s velmi nízkou intenzitou práce. Celkový počet osob ohrožených chudobou neb sociálním vyloučením je nižší než součet počtu osob postižených jednou ze tří forem chudoby nebo sociálního vyloučení, jelikož některé osoby jsou současně postiženy více než jednou z těchto situací.⁸³

AROPE je víceúrovňový ukazatel, který se skládá ze tří dílčích ukazatelů. Těmto třem dílčím ukazatelům je přiřazena stejná důležitost a mohou se částečně překrývat. Ukazuje počet osob, které se nacházejí alespoň v jedné z níže uvedených situací.

První ukazatelem je ohrožení chudobou, kdy podíl osob, jejichž čistý příjem po odečtení sociálních transferů nedosahuje hraniční hodnoty pro ohrožení chudobou, která je stanovena jako 60 % mediánu čistého příjmu po odečtení sociálních transferů v daném členském státě.

⁸² COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

⁸³ *Ec.europa.eu: At risk of poverty or social exclusion* [online]. [cit.5.3.2023]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_\(AROPE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_(AROPE))

Další faktor představují silně materiálně deprivovaní, kdy jejich nemožnost dovolit si některé položky považované za žádoucí nebo nezbytné k přiměřenému životnímu je měřena mírou materiální deprivace.

Ukazatel měří procentuální podíl populace, která si nemůže dovolit alespoň čtyři z devíti položek na seznamu konkrétního zboží nebo služeb v domácnosti. Silná materiální deprivace je pak definována jako vynucená neschopnost uhradit alespoň čtyři z položek na tomto seznamu.

Třetí ukazatel zahrnuje jedince žijící v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce, což je definováno jako počet osob žijících v domácnosti, kde členové domácnosti v produktivním věku během posledních dvanácti měsíců pracovali méně než na 20 % svého celkového potenciálu.

Z výpočtu tohoto ukazatele jsou zcela vyloučeny domácnosti tvořené pouze dětmi, studenty mladšími 25 let anebo lidmi ve věku 60 let a více.⁸⁴

8.1 Projevy chudoby

Jejími projevy jsou hlad a podvýživa, omezený přístup ke vzdělání a ostatním základním službám, nedostatek participace ve společnosti, diskriminace, či dokonce až sociální vyloučení.

Okolo 10% světové populace, myšleno v období před pandemií Covid-19, žilo v extrémní chudobě a potýkalo se s těžkostmi naplnění těch nejběžnějších potřeb. Jako pár příkladů z mnoha lze zmínit třeba zdraví, vzdělání, přístup k pitné vodě a hygieně.

Dodnes dle statistik žije jedno dítě z pěti v extrémní chudobě a negativní efekty tohoto nepříznivého jevu, jakožto chudoby a deprivace, již v raném dětství, představují následky, které mohou u jedince přetrvávat dlouhodobě až doživotně. Ještě v roce 2016 neprofitovalo 55 % světové populace, což tvoří přibližně 4 biliony lidí, z žádné formy sociální ochrany, podpory.

⁸⁴ *United Nations.org: Sustainable development* [online]. [cit. 12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>

I přes to, bylo v posledních desetiletích dosaženo výrazného pokroku ve snižování chudoby. Dokonce i ukončení extrémní chudoby se jeví jako možné. Takovým měřením se lze dozvědět, jaké strategie ohledně snižování chudoby fungují, a které nikoliv. Měření je nápomocné také v rozvojových zemích, v oblasti zkoumání efektivity programů a řízení jejich rozvojových strategií, zatímco se ekonomické prostředí rychle mění.⁸⁵

8.2 Druhy chudoby

Nyní sociologové rozlišují především 4 typy chudoby, a to chudobu absolutní, relativní, subjektivní a sociální vyloučení. Za zmínku však stojí i vymezení ostatních druhů chudoby, a to extrémní či dětské.

Absolutní chudoba

Koncept absolutní chudoby označuje situaci, kdy jednotlivcův celkový výdělek nepostačuje k zajištění základních materiálních lidských potřeb. Dle této definice mezi dané základní životní potřeby patří jídlo, nájem, palivo a oblečení.

⁸⁶ Bylo by však možné do této kategorie zařadit i jevy jako bezdomovectví či nedostatečný přístup ke zdravotní péči.⁸⁷

Relativní chudoba

Relativní chudobu lze definovat jako okolnosti, za kterých si lidé nemohou dovolit aktivní podílení se na zapojení do společnosti, tudíž pak nemají příležitost těžit z činností a zkušeností, které většina ostatních jedinců považuje za samozřejmé. Bývá obvykle definována jako 40 – 60 % národního mediánu upotřebitelného příjmu.⁸⁸

⁸⁵ *United Nations.org: Global issues* [online]. [cit.4.3.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/global-issues/ending-poverty>

⁸⁶ *Studysmarter.us: Types of poverty* [online]. [cit.14.2.2023]. Dostupné z: <https://www.studysmarter.us/explanations/social-studies/work-poverty-and-welfare/types-of-poverty/>

⁸⁷ *Continued.com: What Are the Different Types of Poverty* [online]. [cit.10.2.2023]. Dostupné z: <https://www.continued.com/early-childhood-education/ask-the-experts/what-different-types-poverty-23759>

⁸⁸ *ILO.org: Relative poverty indicators and social security policies* [online]. [cit.10.2.2023]. Dostupné z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-beijing/documents/briefingnote/wcms_752212.pdf

Subjektivní chudoba

Subjektivní chudoba se týká případu, kdy jedinec zvažuje svoji osobní situaci z hlediska finančních prostředků a materiálních potřeb. Tato chudoba je tedy určována spíše pocity, očekáváním, vnímáním a myšlenkami jednotlivce, než obecným objektivním ukazatelem.⁸⁹

Sociální vyloučení

Sociální vyloučení je multidimenzionálním fenoménem, jenž se neomezuje pouze na materiální hledisko deprivace, v němž hraje chudoba důležitou roli jakožto důležitý rozměr tohoto vyloučení. Sociální vyloučení líčí stav, ve kterém se jednotlivci nemohou plně účastnit kulturního, sociálního, politického či ekonomického života, spolu s procesem, jenž k takovému stavu a jeho udržení vede.⁹⁰

Zahrnuje také nedostatek nebo odepření zdrojů, práv, zboží a služeb, spolu s neschopností podílet se na normálních vztazích a aktivitách dostupných většině lidí ve společnosti, ať už v ekonomické, sociální, kulturní či politické sféře. Ovlivňuje tedy jak kvalitu života jednotlivce, tak i spravedlnost a soudržnost společnosti jako celku.

Extrémní chudoba

V současnosti je extrémní chudoba definována finanční částkou nižší než 2,15 dolaru na den. Do roku 2030 je cílem odstranit extrémní chudobu, a to všude na světě. Lidi žijící v extrémní chudobě znázorňuje příloha č.8, která procentuálně vyjadřuje, kde žijí za méně než dva dolary na den.⁹¹

Dětská chudoba

Je nezbytné zaměřit se právě na děti a řešit stávající vysoký podíl chudých dětí, aby se dosáhlo udržitelné, efektivní a konkurenceschopné

⁸⁹ *Studysmarter.us: Types of poverty* [online]. [cit.14.2.2023]. Dostupné z: <https://www.studysmarter.us/explanations/social-studies/work-poverty-and-welfare/types-of-poverty/>

⁹⁰ *UnitedNations.org: Identifying social inclusion and exclusion* [online]. [cit.25.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/chapter1.pdf>

⁹¹ *UnitedNations.org: Sustainable development* [online]. [cit.12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>

znalostní ekonomiky a spravedlivé mezigenerační společnosti. Ekonomické přínosy investic do dětí výrazně převyšují nad finančními náklady těchto investic. Dětská chudoba je problémem v mnoha státech a může mít zásadní dopady na příležitosti v pozdějším životě, kdy může vést třeba k nezaměstnanosti v dospělosti.

Cílem je podnítit státy k organizování a provádění politik pro řešení dětské chudoby a sociálního vyloučení prostřednictvím komplexních strategií, kdy je zohledněn široký seznam zásad.

Dále je potřeba vyzvat členské státy, aby rozvíjely potřebné mechanismy pro řízení, provádění a sledování s cílem zajistit, aby politiky účinně řešily dětskou chudobu, sociální vyloučení a současně plně využívaly relevantních nástrojů.⁹²

8.3 Možnosti řešení

Budoucím cílem představeným OSN je kupříkladu to, aby v roce 2030 žádný člověk nemusel žít v ponižujících podmínkách, k čemuž by mohla pomoci například ochrana před nezaměstnaností, přístup k sociálním službám a lepší sociální politika. Tyto změny by pak mohly i méně majetným jedincům zpřístupnit cestu k nalezení pracovního místa, vlastnictví půdy či založení malé společnosti, firmy.

Jednu z možností řešení chudoby může představovat zavedení vhodných systémů sociální ochrany pro všechny skupiny obyvatel, samozřejmě, že zejména pro tu nejpotřebnější skupinu. K tomu by také bylo relevantní pokusit se o rozšíření dosahu těchto systémů na většinu chudých a ohrožených.

Další ideou, jež by mohla něco změnit, vyřešit, je zajištění stejných práv pro všechny ženy a muže, zejména pro ty chudé a zranitelné. Tato myšlenka se může zpočátku zdát směšná, jelikož se na první pohled naše společnost již nemusí jevit jako nezrovnoprávněná, avšak zajištění určitých práv i pro oslabené skupiny obyvatel by také mohlo dosáhnout dobrých výsledků.

⁹² *ECA.Europa.eu: Combating child poverty* [online]. [cit.6.3.2023]. Dostupné z: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_20/SR_child_poverty_CS.pdf

Jedná se o práva na přístup k ekonomickým zdrojům, základním službám, na vlastnictví a další podoby vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, nové technologie či finanční služby například v podobě mikro financování.

Programy a politiky na odstranění chudoby

Zajištění výrazné mobilizace prostředků z různých zdrojů, spolu se zdokonalenou rozvojovou spoluprací, by mohlo vést ke zajištění přiměřených a předvídatelných prostředků pro rozvojové země, zejména ty nejméně rozvinuté, na zavádění různých programů a politik na odstranění chudoby, a to nejlépe ve všech jejích formách.

Vytvoření výrazné politické strategie na národní, regionální i mezinárodní úrovni, jež je založená na genderově citlivých rozvojových strategiích na podporu chudých, by také mohla vést mimo jiné ke zrychlení investic do opatření na odstranění chudoby.⁹³

⁹³ OSN.cz: *Cíle udržitelného rozvoje* [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/1-vymytit-chudobu-ve-vsech-jejich-formach-vsude-na-svete/>

9. Závěr

Těžko shrnout, jakou globální hrozbu lze označit za nejnebezpečnější, či za tu, které by měla být věnována pozornost prioritně, jelikož si všechny výše uvedené úspěšně konkurují. Člověk by si řekl, že ani neví, kde začít. Je obtížné věnovat se řešení všech hrozeb, navíc když vyžadují spolupráci na globální úrovni.

Poněvadž má většina problémů přirozený původ, ať už částečně či úplně, vyplývá z logiky věci, že ani my, jakožto lidská společnost, jen tak na matku přírodu nevyzrajeme. Přírodní systémy a procesy v nich nezastavíme, můžeme se ale pokusit o zpomalení nebo zmírnění jejich nepříznivých důsledků.

I přes to, že se tak na první pohled nemusí zdát, globální problémy z různých oblastí souvisí s dalšími z jiných oblastí. Enviromentální hrozby a jejich důsledky dopadají do sociální sféry, a konkrétně třeba zvedající se hladiny moří mohou vést v pobřežních oblastech k migraci v její nucené formě.

Ať už je ústřední téma práce jakkoliv zajímavé až fantaskní, dokážu si snadno představit, že i jen konkrétní zmíněný problém v určitém okruhu, by každý sám o sobě vydal tolik, objeveného či diskutovaného, k napsání samostatné práce. V mé bakalářské práci tedy bylo pojednáno jen o zlomku toho, co se celkově děje ve světě.

Smyslem mé práce bylo představit zásadní údaje o světových problémech, poukázat na jejich projevy a zjistit, zda se dají řešit a popřípadě jakými způsoby. I když je již k dnešnímu dni nastoleno mnoho variant řešení, neztrácím naději ve společnost a sílu lidského faktoru a věřím, že dokážeme přijít na efektivnější řešení, a že se z toho společnými silami dokážeme alespoň částečně dostat a odvrátit tak od sebe katastrofy nejrůznějšího charakteru.

10. Seznam použité literatury

Literatura

BALZER, Milan. *Teorie a praxe hybridní války, analýza a komparace zkušeností a přístupů*. Praha, 2019. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Fakulta biomedicínského inženýrství, Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva. Vedoucí práce Ing. Jiří Halaška, Ph.D.

COHEN, Robin. *Migrace: Stěhování lidstva od pravěku po současnost*. Brno: mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-721-3.

HODAČ, Jan a Tomáš KOTRBA. *Učebnice globalizace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-33-4.

KUNC, Karel a Ladislav SKOKAN. *Globální problémy (Úvod do geoglobalistiky)*. 1.vyd. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 1999. ISBN 80-7044-235-2.

SIRACUSA, Joseph M. *Diplomacy: A Very Short Introduction*. 1.vyd. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-01-9958-850-3.

SUŠA, Oleg, Marek HRUBEC a kol. *Riziková společnost a globální ohrožení*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. ISBN 978-80-7419-251-7.

SUŠA, Oleg a Richard ŠTAHEL. *Enviromentální devastace a sociální destrukce*. Praha: Filosofia, 2016. ISBN 978-80-7007-452-7.

Internetové zdroje

Akademiapz.sk: Rizika terorismu jako nástroje projevů extrémismu [online]. [cit.17.2.2023]. Dostupné z:

https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/Notitiae/1-2020/005%20%20SVOB%20Terorizmus_EDITED.pdf

Amo.cz: Migrace [online]. [cit.2.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Migrace-CSD1.pdf>

Britannica.com: Cold war [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z:
<https://www.britannica.com/event/Cold-War>

Britannica.com: The causes of war [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z:
<https://www.britannica.com/topic/war/The-causes-of-war>

Climate.gov [online]. [cit.17.2.2023]. Dostupné z:
https://www.climate.gov/sites/default/files/styles/full_width_620_original_image/public/2022-04/Global_March2022_tempanom_graph.png?itok=Y9UTF5wQ

Continued.com: What Are the Different Types of Poverty [online]. [cit.10.2.2023].
Dostupné z: <https://www.continued.com/early-childhood-education/ask-the-experts/what-different-types-poverty-23759>

Červený kříž.eu: Ozbrojený konflikt [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z:
https://www.cervenkykruz.eu/files/files/cz/nsmhp_svbs/Pravidla_priloha_1.pdf

ECA.Europa.eu: Combating child poverty [online]. [cit.6.3.2023]. Dostupné z:
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_20/SR_child_poverty_CS.pdf

Ec.europa.eu: At risk of poverty or social exclusion [online]. [cit.5.3.2023].
Dostupné z:
[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_\(AROPE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_(AROPE))

Eferrit.com: Definice terorismu [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z:
<https://cs.eferrit.com/definice-terorismu/>

Emedicinehealth.com: Biological Warfare [online]. [cit.16.2.2023]. Dostupné z:
https://www.emedicinehealth.com/biological_warfare/article_em.htm

EUR-lex.eu: Fight against terrorism [online]. [cit.18.2.2023]. Dostupné z:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4322328>

European Environment Agency.eu: Global and European temperatures [online].
[cit.13.2.2023]. Dostupné z:
<https://www.eea.europa.eu/ims/global-and-european-temperatures>

Evropský parlament.eu: Jak zmírnit změny klimatu [online]. [cit.28.2.2023].
Dostupné z:
<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/priorities/climate-change/20180703STO07129/jak-zmirnit-zmeny-klimatu-reseni-eu>

Evropský parlament.eu: Skleníkové plyny [online]. [cit.15.2.2023]. Dostupné z:
<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180301STO98928/sklenikove-plyny-emise-podle-zemi-a-odvetvi-infografika>

FBI.gov: Terrorism [online]. [cit.9.3.2023]. Dostupné z:
<https://www.fbi.gov/investigate/terrorism>

Globalcitizen.org: Facts about world conflicts [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.globalcitizen.org/en/content/facts-about-world-conflicts/>

Howmuch.net: People living in Extreme poverty [online]. [cit.7.3.2023]. Dostupné z: <https://howmuch.net/articles/people-living-in-extreme-poverty-2018>

HYNDMAN, Donald a David HYNDMAN. *Natural Hazards and Disasters*. Cengage Learning, 2016. ISBN 978-1-305-58169-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=nMgaCgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=natural+disasters&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=natural%20disasters&f=false

ILO.org: Relative poverty indicators and social security policies [online]. [cit.10.2.2023]. Dostupné z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-beijing/documents/briefingnote/wcms_752212.pdf

IOM.int: About migration [online]. [cit.2.3.2023]. Dostupné z: <https://www.iom.int/about-migration>

JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech* [online]. Nakladatelství C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-326-4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=Lr5Mu6H7HWkC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Jihočeská univerzita.cz: Chemický terorismus [online]. [cit.19.2.2023]. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/pdfs/knt/2006/01/20.pdf>

Lawinsider.com: Civil war definition [online]. [cit.23.2.2023]. Dostupné z: <https://www.lawinsider.com/dictionary/civil-war>

Legalversity.com: What are the various types of war [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://legalversity.com/what-are-the-various-types-of-war#Types_of_Wars

Masarykova univerzita.cz: Bezpečnostní hrozby a rizika [online]. [cit.12.2.2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/law/jaro2022/MP204Zk/um/Bezpecnostni_hrozby_a_rizika.pdf

Masarykova akademie.cz: Migrace a migranti. [online]. [cit.26.2.2023]. Dostupné z: https://masarykovaakademie.cz/wp-content/uploads/191023_MDA_WMR2018_cj.pdf

Masarykova univerzita.cz: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/publication/563393>

Media.licdn.com [online]. [cit.7.3.2023]. Dostupné z:
https://media.licdn.com/dms/image/C4E22AQGBrxcGoqQSQA/feedshare-shrink_2048_1536/0/1678046426198?e=1680739200&v=beta&t=g8yopQ0Vqee6F-gO T65kDf5aqdApO0AC6li8LEQ_PpU

Ministerstvo vnitra České republiky.cz: Bioterrorismus [online]. [cit.19.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bioterrorismus.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky.cz: Definice pojmu terorismus [online]. [cit.16.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky.cz: Válka [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/valka.aspx>

Ministerstvo životního prostředí.cz: Změna klimatu [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zmena_klimatu

Mvi.estranky.cz: Celosvětové problémy současnosti [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z: https://mvi.estranky.cz/clanky/25_-celosvetove-problemy--soucasnosti.html

Nationalgeographic.org: Climate change [online]. [cit.27.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/resource-library-climate-change/>

Nationalgeographic.org: Climate refugees [online]. [cit.18.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/climate-refugees/>

Nationalgeographic.org: Greenhouse effect [online]. [cit.13.2.2023]. Dostupné z: <https://education.nationalgeographic.org/resource/greenhouse-effect/>

Nationalgeographic.org: Introduction to human migration [online]. [cit.22.2.2023]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.org/activity/introduction-human-migration/>

NEWTON, David E. *Natural Disasters: A Reference Handbook* [online]. ABC-CLIO, 2019. ISBN 978-1-4408-6762-0. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=BMGZDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=natural+disasters&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=natural%20disasters&f=false

OSN.cz: Cíle udržitelného rozvoje [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/1-vymytit-chudobu-ve-vsech-jejich-formach-vsude-na-svete/>

OSN.cz: Vše o OSN [online]. [cit.1.3.2023]. Dostupné z: <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/vse-o-osn-mir.pdf>

ResearchGate.net: Classification of global problems [online]. [cit.8.3.2023]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/289952296_CLASSIFICATION_OF_GLOBAL_PROBLEMS

Revisesociology.com: Ongoing wars and conflicts in the world today [online].

[cit.4.3.2023]. Dostupné z:

<https://revisesociology.com/2021/03/03/ongoing-wars-and-conflicts-in-the-world-today/>

Seznam zpravy.cz: Extrémní počasí v roce 2020 [online]. [cit.22.2.2023].

Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pozary-povodne-i-hurikany-extremni-pocasi-v-roce-2020-134768>

SINGH, Bharat Raj. *Global warming: Causes, Impacts and Remedies* [online].

Books on Demand, 2015. ISBN 978-953-51-2043-8. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=UhCQDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=global+warming&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=global%20warming&f=false

Siegl.cz: Ekoterorismus [online]. [cit.11.2.2023]. Dostupné z:

<https://siegl.cz/blog/niceni-prirody/ekoterorismus-co-to-je>

SMERDON, Jason. *Climate Change: The Science of Global Warming and Our*

Energy Future [online]. Columbia University Press, 2018. ISBN

978-0-231-54787-1. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=LUtBDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=global+warming&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=global%20warming&f=false

Statista.com: The number of malnourished people worldwide [online].

[cit.7.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/chart/15477/the-number-of-malnourished-people-worldwide/>

Studysmarter.us: Types of poverty [online]. [cit.14.2.2023]. Dostupné z:

<https://www.studysmarter.us/explanations/social-studies/work-poverty-and-welfare/types-of-poverty/>

The Encyclopedia of world problems & human potential.org: Offences against human security [online]. [cit.19.2.2023]. Dostupné z:

<http://encyclopedia.uia.org/en/problem/140926>

The Encyclopedia of world problems & human potential.org: Peace-keeping

[online]. [cit.3.3.2023]. Dostupné z:

<http://encyclopedia.uia.org/en/strategy/203234>

The Encyclopedia of world problems & human potential.org: Terrorism [online].

[cit.9.2.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/133974>

The Encyclopedia of world problems & human potential.org: War [online]. [cit.25.2.2023]. Dostupné z: <http://encyclopedia.uia.org/en/problem/138514>

UnitedNations.org: Climate change [online]. [cit.24.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change>

UnitedNations.org: Global issues [online]. [cit.4.3.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/global-issues/ending-poverty>

UnitedNations.org: Sustainable development [online]. [cit.12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>

UnitedNations.org: Identifying social inclusion and exclusion [online]. [cit.25.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/chapter1.pdf>

UnitedNations.org: Migration [online]. [cit.21.2.2023]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/global-issues/migration>

UNHCR.org: Uprchlíci a migranti [online]. [cit.5.3.2023]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cz/365-cznews2016uprchlici-a-migranti-html.html>

Warpp.info: Effects of war [online]. [cit.22.2.2023]. Dostupné z: <https://warpp.info/en/m1/articles/effects-of-war>

WHO.int: Effects of nuclear war on health and health services [online]. [cit.9.3.2023]. Dostupné z: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/39199/9241561092_%28p1-p82%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

11. Seznam příloh

Příloha č.1

Media.licdn.com [online]. [cit.7.3.2023]. Dostupné z:

https://media.licdn.com/dms/image/C4E22AQGBrxcGoqQSQA/feedshare-shrink_2048_1536/0/1678046426198?e=1680739200&v=beta&t=g8yopQ0Vqee6F-gOT65kDf5aqdApO0AC6li8LEQ_PpU

Příloha č.2

Revisesociology.com: Ongoing wars and conflicts in the world today [online]. [cit.4.3.2023]. Dostupné z:

<https://revisesociology.com/2021/03/03/ongoing-wars-and-conflicts-in-the-world-today/>

Příloha č.3

Climate.gov [online]. [cit.17.2.2023]. Dostupné z:
https://www.climate.gov/sites/default/files/styles/full_width_620_original_image/public/2022-04/Global_March2022_tempanom_graph.png?itok=Y9UTF5wQ

Příloha č.4

Evropský parlament.eu: Skleníkové plyny [online]. [cit.15.2.2023]. Dostupné z:
<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20180301STO98928/sklenikove-plyny-emise-podle-zemi-a-odvetvi-infografika>

Příloha č.5

Seznam zpravy.cz: Extrémní počasí v roce 2020 [online]. [cit.22.2.2023].
Dostupné z:
<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/pozary-povodne-i-hurikany-extremni-pocasi-v-roce-2020-134768>

Příloha č.6.

Masarykova akademie.cz: Migrace a migranti [online]. [cit.26.2.2023]. Dostupné z:
https://masarykovaakademie.cz/wp-content/uploads/191023_MDA_WMR2018_cj.pdf

Příloha č.7

Statista.com: The number of malnourished people worldwide [online].
[cit.7.3.2023]. Dostupné z:
<https://www.statista.com/chart/15477/the-number-of-malnourished-people-worldwide/>

Příloha č.8

Howmuch.net: People living in Extreme poverty [online]. [cit.7.3.2023]. Dostupné z: <https://howmuch.net/articles/people-living-in-extreme-poverty-2018>

12. Přílohy práce

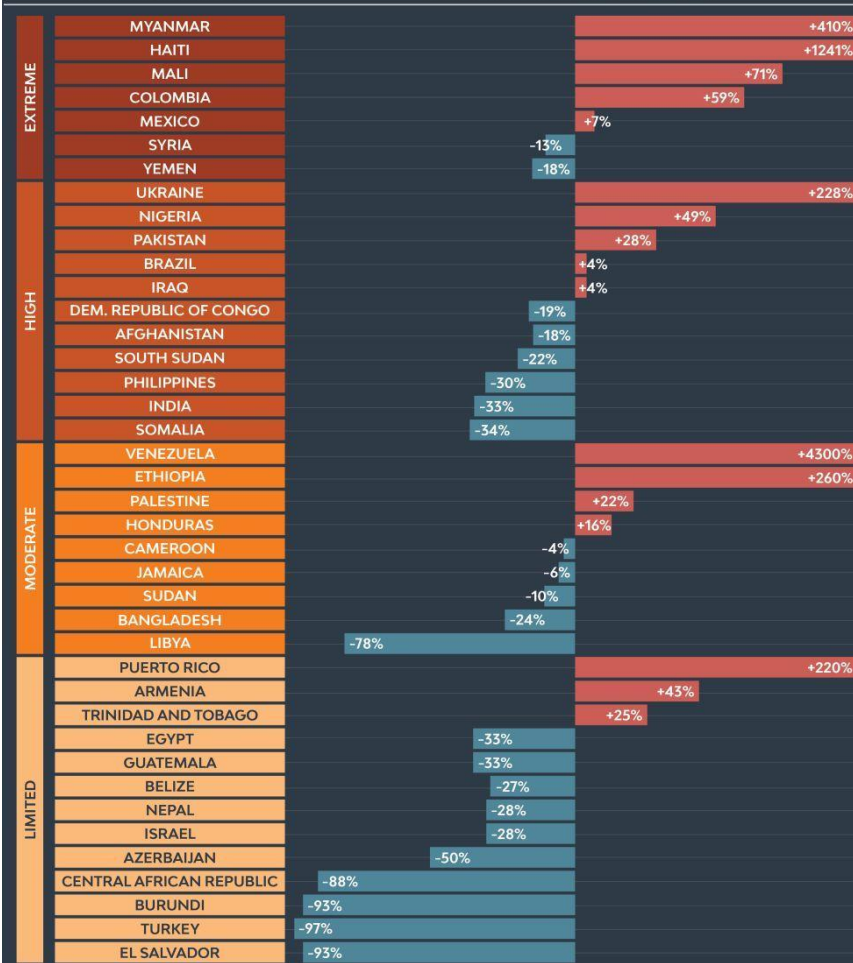
Příloha č.1

ACLED Conflict Severity Index

COUNTRIES \ TERRITORIES
& SEVERITY LEVELS

CHANGE IN WEIGHTED
SEVERITY SCORE (2018 vs. 2022)

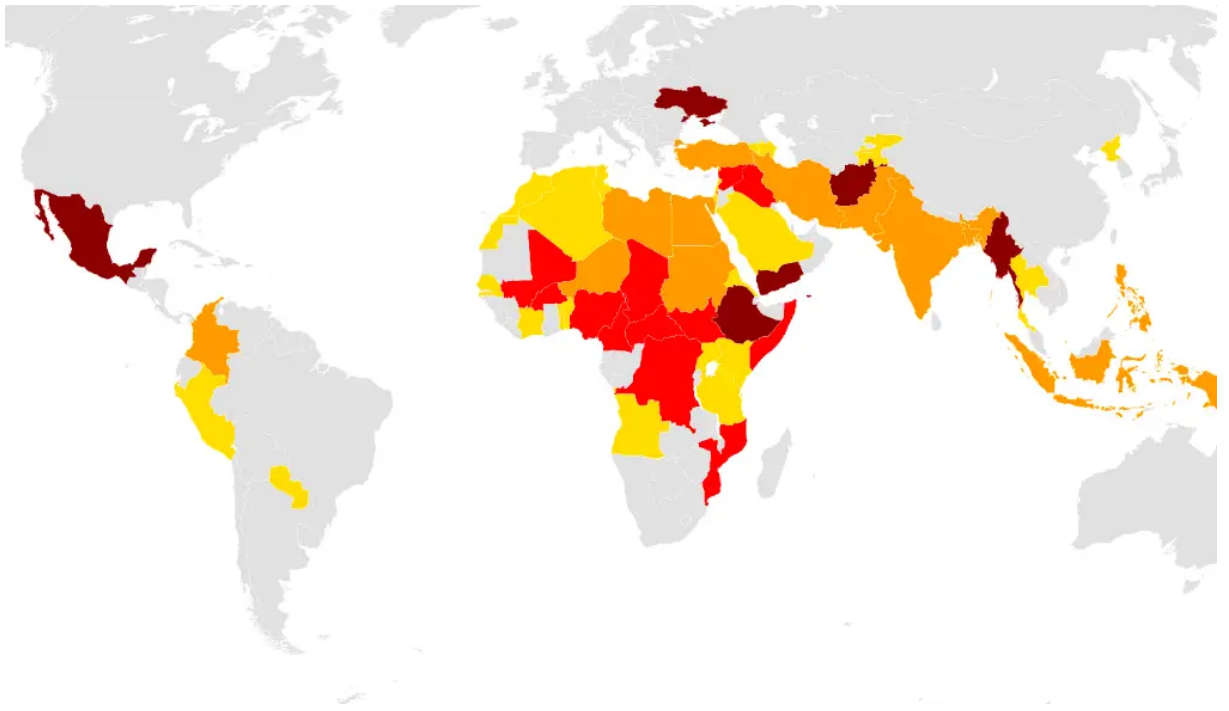
SEVERITY LEVEL

INDICATORS

- EXTREME - 4 OUT OF 4 INDICATORS
- HIGH - 3 OUT OF 4 INDICATORS
- MODERATE - 2 OUT OF 4 INDICATORS
- LIMITED - 1 OUT OF 4 INDICATORS

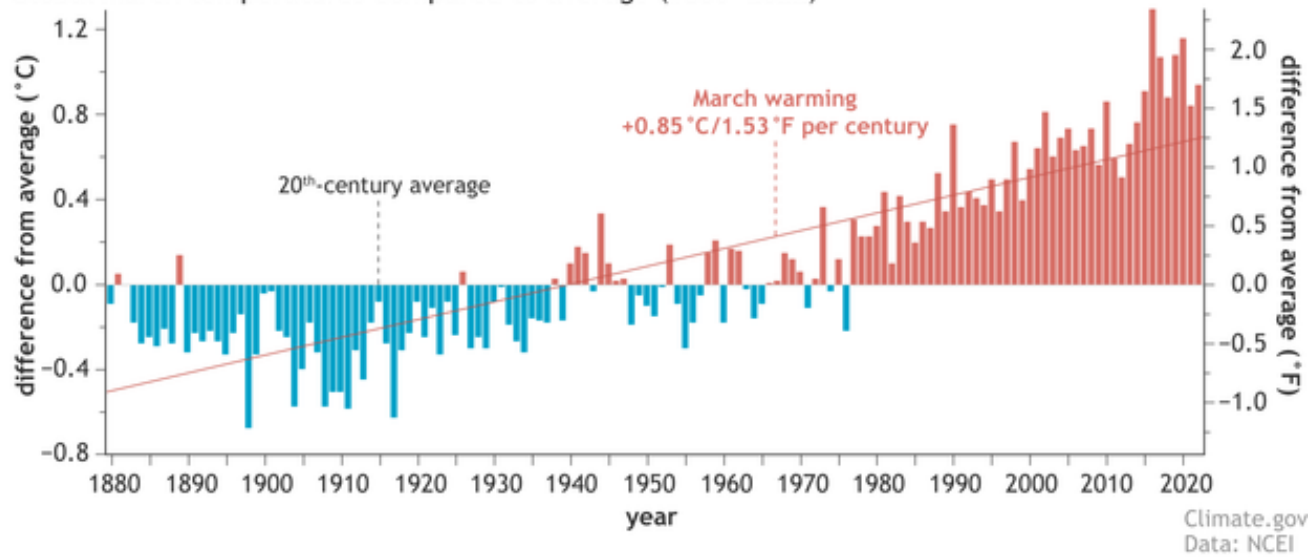
The Index uses four indicators to measure conflict severity: **deadliness, danger, diffusion, and fragmentation**. Countries and territories that rank high on three to four indicators are home to the most severe and difficult-to-resolve conflicts.

For more on weighted score calculations, read the full Index launch report: acleddata.com/conflict-severity-index

Příloha č.3

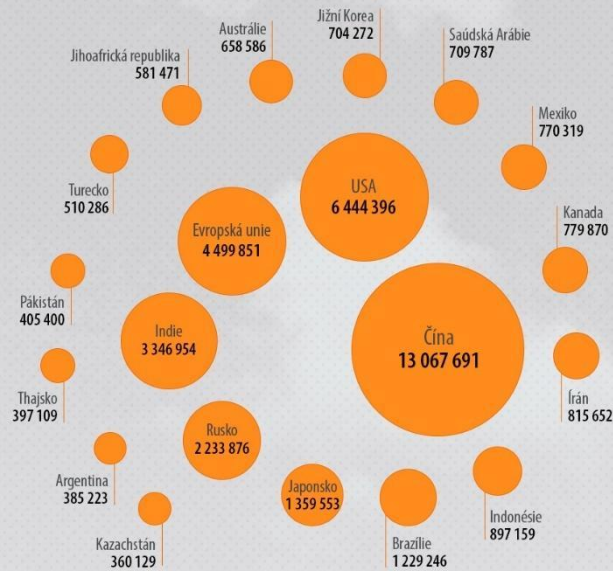
Global March temperatures compared to average (1880–2022)

Příloha č.4

Největší producenti skleníkových plynů na světě v roce 2015

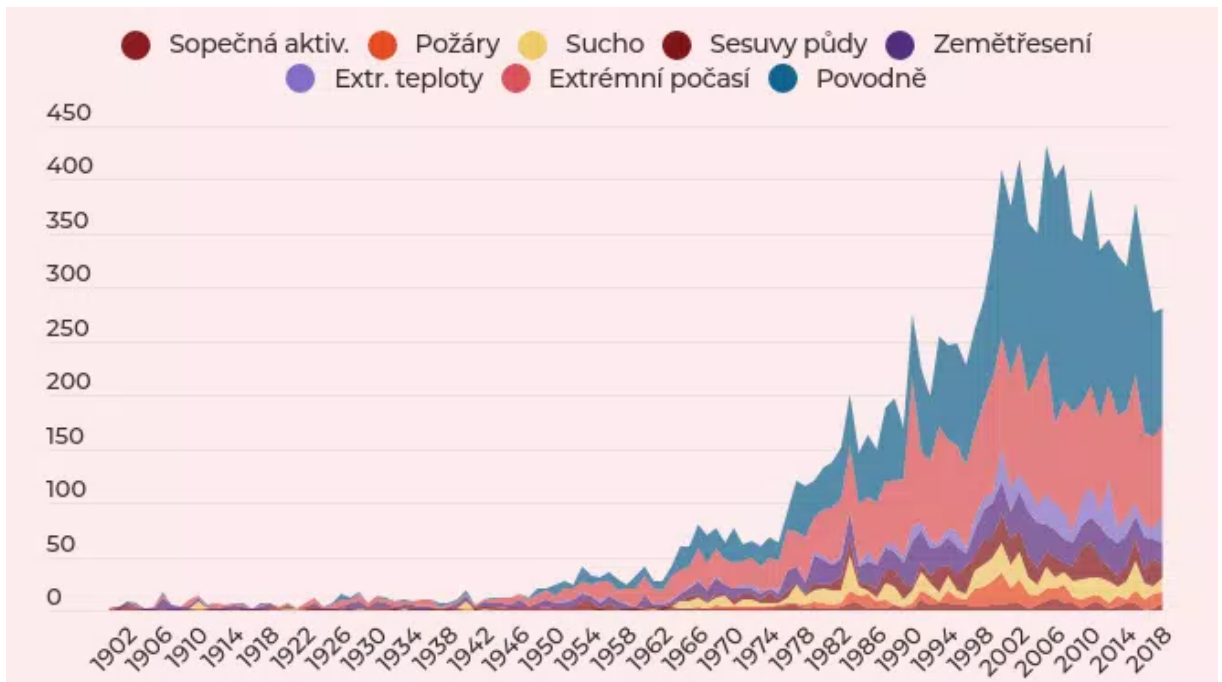
[ekvivalent kilotun CO₂]

Zdroj: Zpráva Společného výzkumného centra JRC (2019)

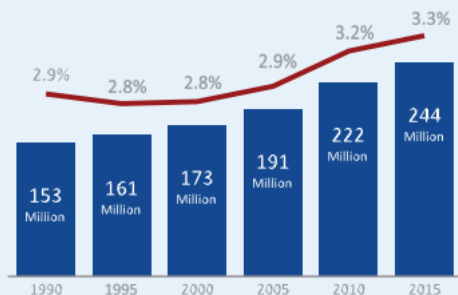
Příloha č.5

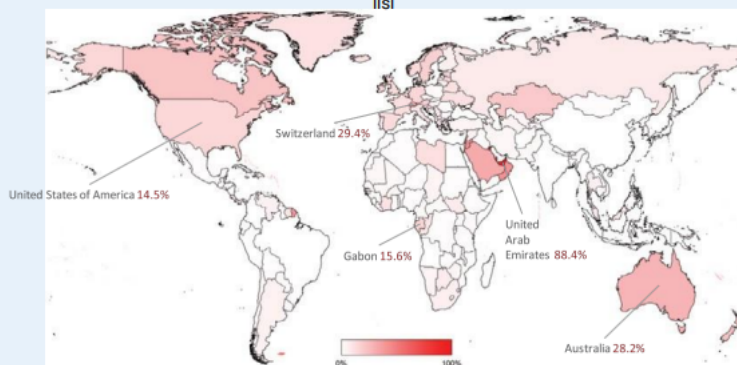
Příloha č.6

Náhled počtu mezinárodních migrantů

Populace mezinárodních migrantů se na celém světě zvětšila, ale jako procento světové populace zůstala relativně stabilní

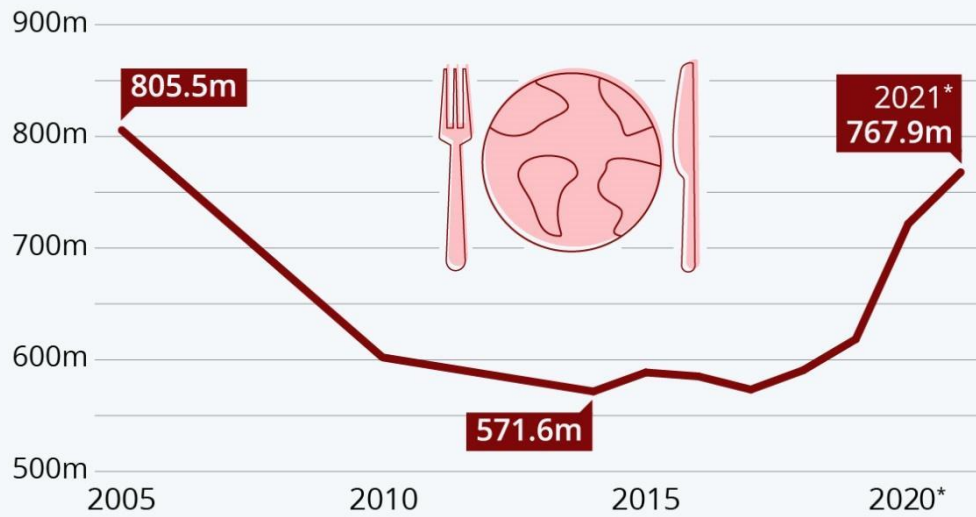
Podíl mezinárodních migrantů se v jednotlivých částech světa výrazně liší

Poznámka: Názvy a hranice vyznačené na této mapě nemusí nutně znamenat oficiální uznání nebo přijetí ze strany IOM.

World Hunger Continues Dramatic Rise

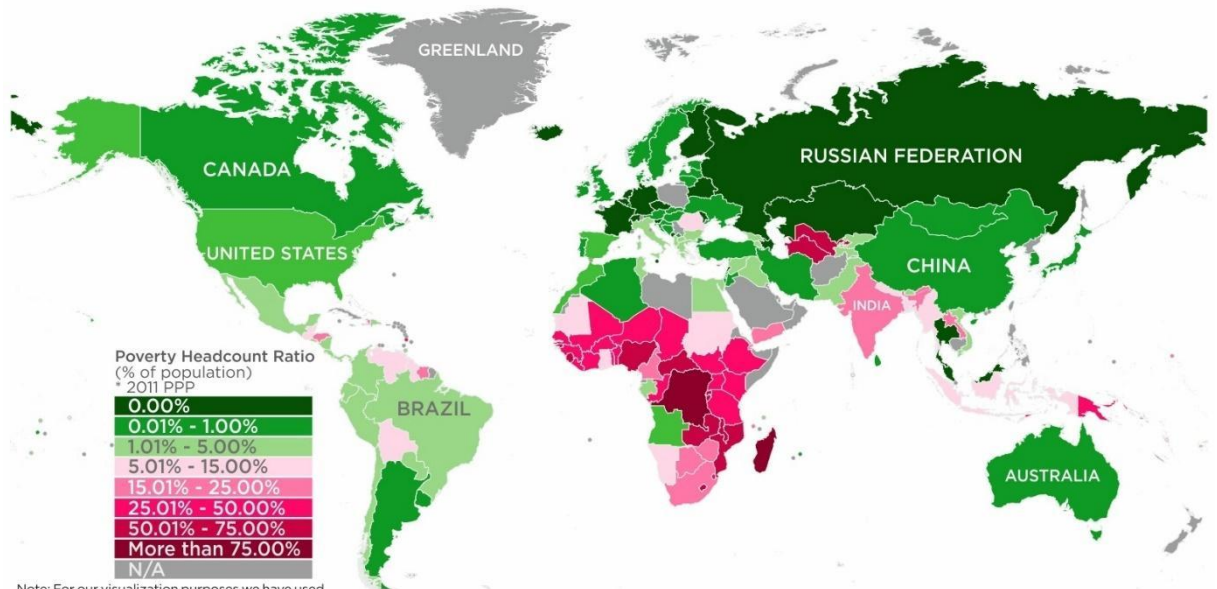
Number of undernourished people worldwide from 2005 to 2021*

* 2020: Middle estimate. 2021: Middle estimate, projection
Source: UN Food and Agriculture Organization

People Living in Extreme Poverty Percentage of Population Living on less than \$1.90 a day*

Article & Sources:
<https://howmuch.net/articles/people-living-in-extreme-poverty-2018>
The World Bank - <http://www.worldbank.org>

howmuch^{net}

